

Is Haarlemmermeer klaar voor diversiteit?

*Een kwalitatief onderzoek op wijkniveau naar diversiteit op het gebied van
eticiteit, opleidingsniveau en leeftijd*

Naam: Shannon Bolink

Studentnummer: 3466507

Eerste begeleider: G.B. Dielissen

Tweede begeleider: M. Coenders

Universiteit Utrecht

Utrecht, juni 2013

Inhoudsopgave

<u>1. Inleiding</u>	<u>3</u>
<u>2. Probleemstelling</u>	<u>5</u>
<u>3. Theoretisch kader</u>	<u>7</u>
3.1 Het politieke klimaat	7
3.2 Sociale cohesie	9
3.3 De veranderde woningmarkt	13
<u>4. Methodologische verantwoording</u>	<u>15</u>
4.1 Dataverzameling	15
4.2 Betrouwbaarheid en validiteit	16
<u>5. Resultaten</u>	<u>17</u>
5.1 De diverse woonwijk nu	17
5.2 Tevredenheid woonwijk nu	28
5.3 De toekomst	28
5.4 Het beleid	32
<u>6. Analyse</u>	<u>33</u>
6.1 Etniciteit	33
6.2 Opleidingsniveau	35
6.3 Leeftijd	36

<u>7. Conclusies</u>	<u>38</u>
7.1 Hoofdvraag 1: de bewoners	38
7.2 Hoofdvraag 2: het beleid	39
7.3 Overkoepelend	40
<u>8. Discussie</u>	<u>42</u>
<u>9. Referenties</u>	<u>44</u>
<u>10. Bijlagen</u>	<u>46</u>
10.1 Topiclijst	46

1. Inleiding

Diverse toolboxes are good. Diverse preferences (tastes, values, desires) are not so good. Problems arise when diverse preferences need to be aggregated – when a group must decide what it wants (Page, 2007).

Diversiteit is een begrip dat vele zaken kan omvatten en dat bovendien zowel voor- als nadelig kan zijn, afhankelijk van het daglicht waarin diversiteit wordt gesteld. Een voorbeeld hiervan volgt uit het bovenstaande citaat. Wanneer mensen diverse 'gereedschapskisten' hebben en hun achtergronden en ervaringen inzetten leidt dit volgens Page tot een snellere en meer effectieve oplossing van problemen. Echter, wanneer groepen tegengestelde voorkeuren hebben, bijvoorbeeld andere waarden en normen, dan kan diversiteit de relatie tussen groepen in de samenleving op scherp zetten. Juist voorkeuren van groepen staan centraal in dit onderzoek. In deze studie wordt nagegaan wat de houdingen zijn die verschillende groepen jegens elkaar hebben en wat mensen voor de toekomst prefereren. Etniciteit, opleidingsniveau en leeftijd staan in dit onderzoek centraal. Reden hiervoor is het feit dat deze drie vormen van diversiteit duidelijk kenbaar zijn in de wijken in Hoofddorp en Nieuw Vennep. Het niveau van de wijk is dan ook het niveau waarop gekeken wordt in dit onderzoek. Hiernaast wordt gekeken hoe het gemeentelijk beleid omgaat met deze vormen van diversiteit en in welke mate dit overeenkomt met de voorkeuren van de respondenten.

Deze masterthesis is geschreven in het kader de masteropleiding Multiculturalisme in Vergelijkend Perspectief van de Universiteit Utrecht en maakt bovendien deel uit van het onderzoekstraject 'Nieuwe Generaties & Nieuwe Steden', een onderzoekstraject van FORUM en drie architectuurcentra verspreid over het land. Het onderzoekstraject beslaat drie regio's van west naar oost, te weten de regio Haarlemmermeer, de regio Utrecht en de regio Twente. De regio waarin dit onderzoek heeft plaatsgevonden is de regio Haarlemmermeer. De directe aanleiding voor dit onderzoekstraject is een in 2011 verschenen publicatie van FORUM genaamd 'Integratie en de Metropool. Perspectieven voor 2040' (Frissen en Harchaoui, 2011). In deze publicatie worden tal van scenario's en plannen beschreven over hoe Nederland er in de toekomst uit moet gaan zien. Zij pleiten in dit boek voor een duurzaam demografisch inzicht in de stedelijke vergezichten. Echter, de vraag wie er in de toekomst in deze vergezichten gaan wonen wordt door onderzoekers te weinig gesteld. Er dient rekening te worden gehouden met tal van zaken, bijvoorbeeld de etnische en culturele diversiteit van de nieuwe generaties en de behoeftes van deze nieuwe generaties op het gebied van wonen, werken en leren. De consequenties van de diverse leefstijlen en de behoeftes van de nieuwe generaties zullen bepalend zijn voor de ruimtelijke inrichting van het land. De algemene hoofdvraag van dit onderzoekstraject is dan ook: Hoe wil de nieuwe generatie in de toekomst wonen en werken? Alle

onderzoeken binnen dit onderzoekstraject, gedaan door studenten met verschillende achtergronden, zullen uiteindelijk samenkomen in de publicatie 'Nieuwe Generaties & Nieuwe Steden'.

Shannon Bolink

Utrecht, juni 2013

2. Probleemstelling

Studenten die meewerken aan dit onderzoekstraject krijgen de ruimte om binnen hun eigen opleiding en interesse een vraagstelling te formuleren die kan bijdragen aan de beantwoording van de algemene hoofdvraag van het onderzoekstraject. Zoals in de inleiding gesteld focus ik mij op diversiteit. Diversiteit wordt hierin van twee kanten belicht. Allereerst vanuit de toekomstige generaties, en ten tweede de beleidskant vanuit de gemeente Haarlemmermeer. Dit leidt in dit onderzoek naar twee hoofdvragen, met elk bijbehorende deelvragen.

Hoofdvraag 1: In hoeverre wordt diversiteit gewaardeerd door de nieuwe generaties in de gemeente Haarlemmermeer?

Deelvragen:

1. In hoeverre wil de nieuwe generatie wonen in etnisch diverse wijken?
2. Hoe kijkt de nieuwe generatie aan tegen mensen met een lager of hoger opleidingsniveau in de wijk?
3. Hoe kijkt de nieuwe generatie aan tegen ouderen en jongeren in de wijk?

Hoofdvraag 2: Op welke wijze krijgt het diversiteitbeleid vorm in de gemeente Haarlemmermeer?

Deelvragen:

1. Wat zijn de huidige denkbeelden binnen het gemeentelijk beleid betreffende diversiteit in Haarlemmermeer?
2. Welke prioriteit heeft diversiteit in de gemeente Haarlemmermeer?
3. Hoe ziet de gemeente Haarlemmermeer de ontwikkeling van het diversiteitbeleid?

Uit deze twee hoofdvragen volgt de volgende overkoepelende probleemstelling:

In welke mate komen de visies aangaande diversiteit van de toekomstige generaties overeen met de denkbeelden en verwachtingen vanuit het gemeentelijk beleid?

Middels dit onderzoek is het mogelijk kennis en inzicht te bieden in de ideeën die er vanuit zowel de toekomstige generaties als het beleid bestaan over diversiteit in de gemeente Haarlemmermeer. Door de denkbeelden en verwachtingen van de toekomstige generaties en het beleid in kaart te brengen kunnen deze worden vergeleken en beter op elkaar worden afgestemd. Ten tweede is de doelstelling van deze studie het bijdragen aan het beantwoorden van de eerder genoemde

hoofdvraag van het onderzoekstraject. Hiermee zal dit onderzoek tevens bijdragen aan de doelstelling van het onderzoekstraject namelijk bewustwording creëren bij professionals en een breed publiek dat een duurzaam demografisch inzicht nodig is bij het formuleren van toekomstvisies op de stad.

3. Theoretisch kader

In dit theoretisch kader zullen bestaande studies worden besproken over diversiteit in de stedelijke omgeving. Deze onderzoeken brengen diversiteit terug op de waardering en werking ervan op het niveau van burgers in woonwijken. De theorieën en studies die worden besproken worden verdeeld over drie belangrijke thema's binnen het wetenschappelijk onderzoek, te weten: het politieke klimaat, sociale cohesie en de veranderde woningmarkt. De drie terreinen van diversiteit die centraal staan in dit onderzoek zullen hierin terugkomen.

3.1 Het politieke klimaat

Wanneer er gekeken wordt naar diversiteit is het van belang te kijken naar het politieke klimaat. Welke veranderingen hebben zich voorgedaan en met welke beweegredenen? Met betrekking tot de drie onderzochte terreinen van diversiteit kan gesteld worden dat verreweg de meeste aandacht in de politiek uitgaat naar etnische diversiteit. De meest belangrijke verandering die zich in de afgelopen decennia heeft voorgedaan is de verschuiving van een multicultureel model met oog voor cultuurbehoud naar een model van assimilatie. Het traditionele Nederlandse model van integratie met oog voor culturele identiteiten werd vanaf de jaren '90 vaker eerder als probleem dan als oplossing gezien, omdat migranten en nieuwe etnische groepen vaker als apart en gesegregeerd van de 'mainstream' samenleving werden gezien (De Zwart en Poppelaars, 2007). Onderzoekers stellen dat er een parallelle verschuiving plaatsvond in de manier waarop minderheden worden erkend. Dit erkennen van etnische groepen kan op drie verschillende manieren. De eerste manier is 'denial', oftewel het negeren van het feit dat er verschillende groepen in de samenleving zijn. Deze wijze van het multiculturele vraagstuk politiek definiëren wordt toegepast in Frankrijk. Landen die dit model volgen houden geen cijfers bij met betrekking tot etnische groepen. De tweede manier is 'accomodation'. Hierbij wordt ingedeeld in van te voren bedachte categorieën langs etnische lijnen. Het beleid aangaande integratie van minderheden wordt hier vervolgens op afgestemd waardoor vooraf bedachte categorieën daadwerkelijk consequenties hebben in het dagelijks leven. De derde manier is het idee van 'replacement'. Hierbij wordt niet meer ingedeeld langs etnische lijnen, maar wordt er in plaats hiervan gekeken naar sociaaleconomische status van verschillende groepen die in een land wonen. De omschrijvingen van categorieën zijn dan meer algemeen en niet perse gericht op etniciteit. Dit idee van replacement wordt in Nederland toegepast vanaf 1990, daarvoor was er sprake van accomodation. Met de verschuiving naar replacement zouden groepen niet meer gezien moeten worden als etnisch en buiten de mainstream samenleving staande, maar zou iedereen onder onderscheiden sociaaleconomische categorieën vallen. De vraag is echter of deze verschuiving de ongelijkheid tussen de groepen heeft verminderd. Volgens de onderzoekers is dit niet het geval

omdat nog steeds datgene wordt aangesproken wat is vervangen. Replacement maakt dus in de reële samenleving geen einde aan fragmentatie langs etnische lijnen.

De verschuivingen die in de politiek hebben plaatsgevonden vinden volgens Prins (2002) zijn oorsprong in het nieuw realisme, een politiek discours ingezet door Frits Bolkestein in de jaren '90, gelijktijdig met het begin van de verschuiving van multiculturalisme naar assimilatie. Het gaat hierbij om de retoriek, de manier waarop de ideeën worden gepresenteerd aan het volk. Dit nieuw realisme kent volgens Prins (2002) vier kenmerken. Ten eerste is het van belang dat de spreker zich presenteert als iemand die de waarheid onder ogen durft te zien en waarheden openbaart die in het debat verzwegen zouden worden. Ten tweede is het van belang dat de nieuw realist zich presenteert als woordvoerder van de 'gewone mensen', de autochtone bevolking. Een derde kenmerk is dat de suggestie wordt gewekt dat realiteitszin een karakteristiek kenmerk is van de Nederlandse identiteit. Ten slotte voeren nieuw realisten een strijd tegen 'links', zij zijn van mening dat de progressieve linkse elite aan macht moet inboeten. Bolkestein kan worden gezien als de grondlegger van het nieuw realisme en was dan ook de eerste die de publieke mening omtrent etnische minderheden in beweging heeft gekregen. Paul Scheffer (2000) kan eveneens worden geduid als een nieuw realist. Net als Bolkestein werd hij geprezen om de moedige wijze waarop hij positie innam in het minderhedendebat naar aanleiding van zijn essay 'Het multiculturele drama' (Scheffer, 2000). De kenmerken van het nieuw realisme kunnen ook worden toegeschreven aan Pim Fortuyn. Echter, door de Islam te bestempelen als een achterlijke cultuur kan gesteld worden dat hij het nieuw realisme heeft geradicaliseerd. Deze trend is in Nederland verder doorgezet door Geert Wilders en deze politieke vernieuwing wordt ook wel hyperrealisme genoemd. Duidelijk mag zijn dat het nieuw- en het hyperrealisme hebben gezorgd voor een veranderde politieke situatie en een verharding van het publieke minderhedendebat.

In hoeverre de verschuiving van multiculturalisme naar assimilatie steun vindt onder de Nederlandse jongeren is het onderwerp van de studie van Brug en Verkuyten (2007). Autochtone jongeren zien het meeste in het assimilatiemodel waarin van etnische minderheden wordt verlangd dat zij aanpassen aan de Nederlandse cultuur. Hieruit volgt de politieke verschuiving en de retoriek van de politieke leiders en journalisten zijn weerslag heeft gehad op de autochtone jongeren. Echter, allochtone jongeren zijn overwegend een andere mening aangedaan, zij zien het meest in het multiculturele mozaïek model, waarin ruimte is voor cultuurbehoud. Wensen van allochtone jongeren verschillen dus zowel van het politieke klimaat, alsmede van de wensen van de autochtone jongeren.

3.2 Sociale cohesie

Sociale cohesie en solidariteit staan centraal in sociaalwetenschappelijke studies naar diversiteit. Deze onderwerpen zijn zowel op schaal van de samenleving, alsmede op schaal van de wijk van belang. Hieronder worden verschillende studies besproken die zich toespitsen op de verschillende vormen van diversiteit en de gevolgen hiervan voor de sociale cohesie en solidariteit (oa: Gijsberts, van der Meer, Dagevos, 2012; Stolle, Sororka, Johnston, 2008; Vargas en Schafer, 2009; Weller en Bruegel, 2007, Kalff et al, 2001).

3.2.1 Etniciteit

Wanneer wordt gekeken naar de gevolgen van etnische diversiteit op de sociale cohesie is het van belang verschillende kenmerken van sociale cohesie te onderscheiden. Gijsberts, van der Meer en Dagevos (2012) stellen dat er vier kenmerken van sociale cohesie zijn. Deze vier kenmerken zijn vertrouwen, informele hulp, vrijwilligerswerk en contact in de buurt. Met name vertrouwen en het contact in de buurt zijn veel onderzochte kenmerken van cohesie.

Betreffende vertrouwen stellen de Gijsberts, van der Meer en Dagevos (2012) dat wanneer de etnische diversiteit groot is, het vertrouwen lager is. Een vergelijkbaar resultaat volgt uit de toonaangevende studie van Putnam (2007). Hoewel Putnam stelt dat waar etnische diversiteit in balans is, diversiteit een wenselijke kwaliteit ten goede is, vormt etnische diversiteit op de korte termijn evenwel vaak een grote uitdaging voor de sociale solidariteit en verhindert de vorming van sociaal kapitaal. Interne heterogeniteit, niet alleen op basis van etniciteit, maar ook op basis van leeftijd en professionele achtergrond, wordt in het algemeen geassocieerd met lagere groepscohesie, een lagere tevredenheid en een lager sociaal vertrouwen. Hoewel etnische diversiteit op de korte termijn problemen oplevert voor de sociale cohesie moet er niet vergeten worden dat er tevens voordelen zijn op de korte termijn. Deze voordelen bevinden zich voornamelijk op het economische vlak. Hiernaast stelt Putnam dat er ook samenlevingen zijn waar zich in het algemeen weinig problemen voordoen met diversiteit. Dit heeft als gevolg dat er nieuwe vormen van solidariteit nodig zijn. Er worden nieuwe, meer passende, identiteiten gevormd waardoor er een nieuw en breder concept van 'wij' wordt gecreëerd.

Putnam richt zich in zijn studie op Amerika en Canada, landen die van oudsher bekend staan als immigratieland. Hierdoor kan er afgevraagd worden of de gevonden resultaten opgaan voor West-Europese landen. Uit de studie van Lancee en Dronkers (2008), welke geldt als een replica van de studie van Putnam, blijkt dat de belangrijkste resultaten ook gelden voor West-Europese landen. Immigratie en etnische diversiteit hebben ook in Europa negatieve effecten op de sociale solidariteit

en het sociaal kapitaal en etnisch diverse wijken brengen een lager individueel vertrouwen met zich mee. Lancee en Dronkers (2008) stellen hierbij wel dat het individuele vertrouwen niet hetzelfde is als het interetnisch vertrouwen. Uit de resultaten blijkt dat het wonen in een etnisch diverse wijk geen negatieve effecten heeft op het interetnisch vertrouwen. Het blijkt zelfs dat het hebben van burens van een andere etniciteit een positief effect heeft op het interetnisch vertrouwen. Dit kan verklaard worden vanuit de intergroup theory van Allport (1979) waarin gesteld wordt dat contact een positief effect heeft mits de verschillende etnische groepen aan een aantal voorwaarden voldoen. Deze voorwaarden zijn: een gelijke status tussen groepen, gezamenlijk te bereiken doelen, samenwerking tussen groepen, het ondersteunen van wetten en de potentie tot vriendschap. Van burens kan gesteld worden dat er aan een aantal van deze voorwaarden wordt voldaan wat tot gevolg heeft dat het interetnisch vertrouwen toeneemt.

De notie van vertrouwen staat tevens centraal in de diversiteitstheorie zoals besproken door Janmaat en Braun (2009). Zij zetten deze diversiteitstheorie in hun studie tegenover het idee van postmaterialisme. De diversiteitstheorie gaat uit van het principe dat er alleen akkoord kan worden gegaan met herverdelingsbeleid als men erop kan vertrouwen dat de bereidheid om elkaar te helpen in nood onder iedereen gelijk is. Culturele diversiteit wordt hierin gezien als een aanslag op het vertrouwen. Bovendien wordt binnen deze theorie gesteld dat mensen evolutionair gezien een voorkeur zouden hebben voor de eigen groep. De opvatting van het postmaterialisme staat hier tegenover. Deze visie houdt in dat de omstandigheden waarin iemand opgroeit bepalend zijn voor de overtuigingen en attitudes die mensen hebben en dat hier niets mis of bijzonders aan is. Mensen roeien met de riemen die ze hebben. Na de tweede wereldoorlog is de situatie aanzienlijk verbeterd in Europa en groeien meer kinderen op in rijkdom. Dit heeft als gevolg dat de westerse samenlevingen steeds meer een beweging hebben gemaakt naar een standvastig postmaterialisme waarin diversiteit kan worden gezien als iets waarvan geleerd kan worden en als persoonlijke verrijking. Uit het onderzoek volgt dat de theorie van het postmaterialisme de meeste steun ondervindt in West-Europese landen.

Het tweede veel besproken kenmerk van sociale cohesie is het contact in de buurt. Gijsberts, van der Meer en Dagevos (2012) vinden in hun studie dat allochtonen in Nederland op drie van de vier kenmerken van sociale cohesie lager scoren dan de autochtoon. Het contact in de buurt is hierop de uitzondering. Marokkanen en Turken hebben beiden meer contact in de buurt dan iedere andere etnische groep. Hierbij stellen onderzoekers wel dat dit contact meestal is met mensen uit de eigen etnische groep.

Stolle, Soroka en Johnston (2008) gaan in hun studie tevens in op het contact in buurt en stellen dat dit kan gelden als mediërende factor. Net als in bovenstaande studies vinden ook deze onderzoekers dat etnische diversiteit een negatief effect heeft op het vertrouwen. Echter, zij vinden tevens dat wanneer er contact is tussen burens dit een mediërend effect heeft. Wanneer er contact is zijn individuen minder beïnvloed door het etnische karakter en de omgeving. Daadwerkelijk contact met mensen van een andere etnische achtergrond zorgt ervoor dat deze groep als minder bedreigend wordt gezien door de meerderheid. Onderzoekers stellen echter niet dat het effect positief is, het negatieve effect wordt 'slechts' geneutraliseerd. Hoewel het negatieve effect geneutraliseerd kan worden door contact gaat dit uiteraard niet op wanneer dit contact veelal met de eigen etnische groep is zoals gesteld door Gijsberts, van der Meer en Dagevos (2012).

Conversatie speelt een grote rol in de studie van Vargas en Schafer (2009). Onderzoekers stellen dat conversatie een belangrijke indicator is voor het meten van zowel netwerk effecten, alsmede voor het meten van de beleving van diversiteit. Het kan zo zijn dat er door diversiteit bepaalde outgroups ontstaan, maar conversatie met ongelijksoortige anderen speelt in op een dieper level van verbintenis. Onderzoekers richten zich binnen het converseren specifiek op het geven van advies omdat het geven en ontvangen van advies vele positieve gevolgen kan hebben voor een persoon zoals het verkrijgen van een baan, het verbeteren van de status, het oplossen van problemen en persoonlijke validatie en legitimatie. Uit het onderzoek volgt dat wanneer mensen een groter divers netwerk hebben, zij meer geneigd zijn advies te geven. Dit geven van advies is zowel aan onbekenden, alsmede aan familieleden, vrienden en burens. Wanneer het gaat om het advies geven aan totale onbekenden, zorgt diversiteit voor een verhoogde kans op het geven van advies. Bovendien is het zo dat door het hebben van een divers communicatie netwerk mensen zoals gever als ontvanger kunnen zijn van sociale hulpbronnen. Het hebben van een divers netwerk brengt dus vele voordelen met zich mee.

Ten slotte is het interessant te kijken naar de daadwerkelijke effecten van etnische diversiteit in de wijk. Het vertrouwen blijkt lager wanneer de etnische diversiteit groot is, maar dit kan geneutraliseerd worden door contact. Zorgt etnische diversiteit er desondanks voor dat mensen een buurt verlaten als gevolg van een toegenomen etnische diversiteit? Uit de studie van Feijten en van der Ham(2008) volgt dat mensen de wens hebben een buurt te verlaten wanneer de etnische diversiteit toeneemt. Wanneer dit in combinatie is met een dalende sociaaleconomische status wordt er geconcludeerd dat dit wordt geassocieerd met de achteruitgang van een buurt. Etnische diversiteit heeft dus grote gevolgen in het leven van mensen. Deze 'witte vlucht' (Bovenkerk, 2009) zorgt voor een verdergaande segregatie wat in de toekomst vele nadelen met zich mee kan brengen.

3.2.2 Opleidingsniveau

Diversiteit op het gebied van opleidingsniveau wordt veelal niet als zodanig genoemd binnen sociaalwetenschappelijk onderzoek. Verschillende onderzoeken focussen zich echter wel op (sociaal)economische diversiteit, welke gezien kan worden als het opleidingsniveau van mensen. Een voorbeeld van een dergelijk onderzoek is de studie van Dekker en Bolt (2005). In deze studie naar sociale cohesie in achterstandswijken gaan Dekker en Bolt zowel in op etnische-, alsmede op sociaaleconomische diversiteit. Op het gebied van sociaaleconomische diversiteit is de verwachting dat diversiteit de sociale cohesie onder druk zet door de grote verschillen die er bestaan. Dekker en Bolt (2005) onderscheiden in tegenstelling tot Gijsberts, van der Meer en Dagevos (2012) drie kenmerken van sociale cohesie, namelijk sociale netwerken, tolerantie van deviant gedrag en het gevoel zich thuis te voelen. Tegen de verwachtingen van de onderzoekers in bleek de sociaaleconomische status niet met alle dimensies van cohesie samen te hangen. Sociaaleconomische status bleek niet samen te hangen met het hebben van dezelfde waarden en inkomen bleek niet gerelateerd aan het sociale netwerk. Hieruit volgt dat sociaaleconomische status, en hiermee opleidingsniveau, niet bepalend zijn voor sociale cohesie in een buurt.

Lancee en Dronkers (2011) vinden dat economische diversiteit een positief effect heeft op de sociale cohesie. Economische diversiteit optimaliseert het contact in de buurt met respect voor de buurt en respect voor andere etnische achtergronden. Tolsma, van der Meer en Gesthuizen (2009) vinden tevens geen negatief effect op de sociale cohesie wanneer er sprake is van interne heterogeniteit op economisch vlak.

3.3.3 Leeftijd

Wanneer het gaat om sociale cohesie in combinatie met leeftijd is het interessant te kijken naar de rol die kinderen spelen. Weller en Bruegel (2007) stellen dat kinderen een rol kunnen spelen in het creëren van sociaal kapitaal en cohesie op het niveau van de buurt. Wanneer kinderen de ruimte krijgen om zich te bewegen in de buurt en contacten leggen met andere kinderen dan zorgt dit evenwel voor meer contacten tussen ouders wat de cohesie in de wijk ten goede komt. Omgekeerd treedt eenzelfde effect op. Wanneer volwassenen reeds veel contact hebben zorgt dit voor meer kansen voor het contact tussen kinderen. Veelal spelen kinderen een grote rol in het creëren van netwerken tussen kinderen, ouders en de bredere gemeenschap. Op deze wijze helpen kinderen in het bevorderen van de sociale cohesie.

Echter, wanneer kinderen opgroeien in een buurt waarin de sociaaleconomische status over het algemeen laag is, kan dit zorgen voor probleemgedrag. Uit het onderzoek van Kalff et al (2001) volgt dat wanneer ouders een laag opleidingsniveau hebben en bovendien in een gedepriveerde wijk

wonen, dit de kans op probleemgedrag onder kinderen verhoogt. Hiernaast wordt gesteld dat sociale cohesie de sociaaleconomische status verbetert. Hieruit volgt dat wanneer de sociaaleconomische status in een buurt hoog is, er minder probleemgedrag onder kinderen wordt verwacht. Echter, wanneer er probleemgedrag ontstaat als gevolg van zowel individuele kenmerken alsmede buurtkenmerken kan er worden gesteld dat dit niet bevorderlijk zal zijn voor de cohesie. Of een kinderrijke wijk een wenselijke zaak is, hangt dus af van de sociaaleconomische status.

3.3.4 Samenvattend

Samenvattend kan worden gesteld dat diversiteit zowel voor- als nadelig kan zijn, afhankelijk van de omstandigheden en voorwaarden. Van Kempen (2008) stelt dat een sociale mix binnen het integratiebeleid vaak wordt gezien als de oplossing, maar hoe zulks precies tot stand komt blijft een empirische vraag die hij zelf niet beantwoordt. Dat diversiteit in beleid inzake minderheden niet makkelijk is te beantwoorden hangt deels samen met de complexiteit van overlappende beleidsterreinen als huisvesting, veiligheid, educatie en werk. Bovendien wordt er, wanneer het wel gaat over cohesie, vaak niet duidelijk gemaakt om welk kenmerk van cohesie het gaat.

3.3 De veranderde woningmarkt

Ten slotte is het voor deze studie op wijkniveau van belang te kijken naar woningmarkt en de veranderingen die hierin hebben plaatsgevonden. Deze veranderingen hebben met name invloed op diversiteit in leeftijd. Ten grondslag aan de veranderde woningmarkt liggen de veranderingen in de demografische samenstelling. Het geboortecijfer daalt in Nederland vanaf de jaren '70. Dit brengt met zich mee dat het percentage jonge mensen daalt. Toch stijgt het aantal huishoudens. Dit heeft te maken met veranderde waarden en normen, bijvoorbeeld op het gebied van vruchtbaarheid. Mensen blijven tegenwoordig langer alleen en bovendien langer of helemaal zonder kinderen. Ook de vergrijzing zorgt ervoor dat een groot percentage van de huishoudens bestaat uit alleenstaanden. Zowel het aantal huishoudens, alsmede de diversiteit van de huishoudens zijn sterk veranderd (Van Leeuwen, Elbersen, Hansman en Jonkhof, 2000).

Een ontwikkeling die hiermee gepaard gaat is het consument gericht bouwen. De vergrijzing zorgt ervoor dat er steeds meer ouderen zijn. Deze ouderen hebben een steeds hogere opleiding en een hoger inkomen (Westmaas, 2000). Door zowel de trend richting het consument gericht bouwen als het feit dat ouderen steeds meer te besteden hebben, worden woningen steeds meer afgestemd op woonvoorkeuren van deze ouderen. Deze voorkeuren komen veelal overeen en zijn vaak tegengesteld aan de voorkeuren van jonge mensen (Latten en Musterd, 2009) wat er voor zorgt dat zowel ouderen als jongeren steeds vaker bij elkaar in de buurt wonen en de diversiteit in leeftijd afneemt.

Een volgende stap in het consument gericht bouwen is het gebruik van leefstijlen hierin. Attema (2012) stelt dat de consument steeds kieskeuriger is geworden. Niet alleen de praktische aspecten van de woning zijn van belang, maar ook de sfeer van de buurt en type bewoners speelt hierin mee. Het gebruik van leefstijlen zou kunnen mee spelen in het kaart brengen van deze 'softe' aspecten. In deze nieuwe methode wordt ingegaan op de kwalitatieve aspecten, namelijk smaak, aspiraties en waarden. Leeftijd speelt een belangrijke rol in leefstijlen en bepaalt voor een deel deze kwalitatieve aspecten. Echter, het feit dat de leeftijd voor een deel de leefstijl bepaalt, maakt dat leefstijlen veranderlijk zijn. De woonvoorkeur van mensen blijft hierdoor niet gelijk waardoor het lastig is deze methode toe te passen in de praktijk. Hoewel niet alle ontwikkelingen in het consument gericht bouwen even makkelijk in praktijk te brengen zijn is het duidelijk dat de veranderingen in de woningmarkt zullen leiden tot een verdergaande segregatie betreffende leeftijd.

4. Methodologische verantwoording

Dit onderzoek is explorierend van aard. Er is nog weinig bekend over toekomstverwachtingen en diversiteit op het terrein van wonen, zowel van de toekomstige generaties als vanuit het beleid in Haarlemmermeer. Dit onderzoek kan dus worden gezien als een eerste exploratie vanuit de ideeën van verschillende generaties bewoners en beleidsmakers op het thema diversiteit in wonen in de toekomst.

4.1 Dataverzameling

4.1.1 Methode

De data in dit onderzoek is overwegend verkregen uit interviews. Onder de toekomstige generaties in dit onderzoek kan worden verstaan vijftien tot veertigjarigen. Ik heb gekozen voor deze groep omdat deze via bemiddeling door de opdrachtgevers goed bereikbaar is, maar tevens omdat deze indeling een afspiegeling vormt van verschillende generaties, zowel nu alsmede als naar verwachting in 2030. In totaal zijn er eenentwintig respondenten geïnterviewd, waarbij geselecteerd is op diversiteit in etnische achtergrond van de respondenten. Hiertoe is een doelgerichte steekproef gebruikt.

De opgestelde vragen met betrekking tot het beleid zijn grotendeels beantwoord middels een documentenanalyse. Er is veel informatie beschikbaar via de site van de gemeente Haarlemmermeer en bovendien zijn er vanuit de opdrachtgevers veel contacten met de gemeente die documenten kunnen verschaffen. Deze keuze voor een documentenanalyse heb ik gemaakt omdat er gezien het tijdsbestek niet genoeg tijd was om verschillende beleidsmedewerkers te interviewen. Aanvullend is er gezocht naar een beleidsexpert onder gemeenteamtbanen en beleidsmakers op gemeentelijk niveau. Met deze knowledgeable informer is een vraagsprek georganiseerd welke heeft gediend ter verificatie en completering van het beeld dat uit de documentenanalyse ontstaat.

4.1.2 Plaats

Het onderzoek vond plaats in de Haarlemmermeer. Echter, de Haarlemmermeer beslaat een groot aantal dorpen. Om deze reden is ervoor gekozen respondenten te interviewen uit de twee grootste kernen in de Haarlemmermeer, te weten Hoofddorp en Nieuw Vennep. Respondenten in de gewenste categorie zijn hier niet alleen makkelijker bereikbaar, feit is ook dat de grootste etnische diversiteit zich bevindt in beide kernen.

4.1.3 Respondenten

In Hoofddorp en Nieuw Vennep zijn in totaal eenentwintig respondenten geïnterviewd. Dertien van de eenentwintig respondenten zijn afkomstig uit Hoofddorp, de overige acht respondenten komen uit Nieuw Vennep. Onder de respondenten zijn zeven mannen en veertien vrouwen. Zeven van de

eenentwintig respondenten hebben een niet-Nederlandse achtergrond. De achtergronden van deze respondenten zijn Marokkaans, Irakees, Surinaams en Sri Lankaans.

4.1.4 Analysestrategie

De uit interviews verkregen data zijn allen getranscribeerd en gecodeerd met NVivo. Hierbij is de gebruikelijke volgorde aangehouden van open-, axiaal- en selectief coderen om uiteindelijk tot kernbegrippen, relaties en de beantwoording van de probleemstelling te komen (Boeije, 't Hart en Hox, 2009). Bij het verzamelen van de data zijn steeds memo's bijgehouden om de uiteindelijke betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek te kunnen waarborgen.

Voor het analyseren van de beleidsdocumenten is een dergelijk systeem opgegaan als het hierboven beschreven. Uit de documenten zijn belangrijke passages onderstreept om hier uiteindelijk ook te komen tot kernbegrippen, relaties en het beantwoorden van de probleemstelling.

4.2 Betrouwbaarheid en validiteit

4.2.1 Betrouwbaarheid

Het is lastig de betrouwbaarheid van een kwalitatief onderzoek aan te geven (Boeije, 't Hart en Hox, 2009). Er is gewerkt met een topiclijst en de interviews waren semigestructureerd. Wanneer een andere interviewer een interview zou houden aan de hand van de topiclijst is het waarschijnlijk dat daar deels andere antwoorden uit naar voren zullen komen omdat de topiclijst hier ruimte toe laat. Echter, door een zo compleet mogelijke verantwoording is getracht de betrouwbaarheid zo hoog mogelijk te maken.

4.2.2 Validiteit

De validiteit van een kwalitatief onderzoek wordt bepaald door de juistheid van de interpretatie van de onderzoeker en de bewijsvoering van de interpretaties (Boeije, 't Hart en Hox, 2009).

Methodische verantwoording speelt hierin een grote rol. Er is getracht zo duidelijk mogelijk aan te geven waar resultaten op zijn gebaseerd en op welke wijze deze samenhangen. Met deze werkwijze is getracht de validiteit van dit onderzoek zo hoog mogelijk te maken.

5. Resultaten

Hieronder wordt gerapporteerd over de resultaten van de interviews. Resultaten betreffende de onderwerpen: de diverse woonwijk nu, de tevredenheid over de woonwijk en de toekomstwensen volgen uit de gehouden interviews. Resultaten in het laatste deel, het beleid, zijn tot stand gekomen middels documentenanalyse van verschillende beleidsstukken aangevuld met een interview met een beleidsmedewerker diversiteitbeleid van de gemeente.

5.1 De diverse woonwijk nu

Om een beeld te krijgen van de woonomgevingen van de respondenten en hun houding ten opzichte van deze woonomgeving is aan de eenentwintig respondenten gevraagd hun wijk te omschrijven. Hierbij stond centraal dat de respondenten uitlegden wat voor soort mensen er in hun wijk woonden. Specifiek is hierbij gevraagd naar etniciteit, leeftijd en opleiding. Hiernaast werd er door de respondenten gesproken over het buurtgevoel en de algemene houding die zij hadden ten opzichte van diversiteit.

5.1.1 Etnisch

5.1.1.1 Mate van etnische diversiteit nu

Ten eerste is aan alle respondenten gevraagd in welke mate zij nu in een etnisch diverse wijk wonen. Aangezien de respondenten verspreid over Hoofddorp en Nieuw Vennep wonen, verschilt de mate van etnische diversiteit sterk. Enkele respondenten stellen dat zij in een wijk wonen met alleen autochtone Nederlanders.

“Ik woon in een wijk met alleen maar Nederlanders” (vrouw, 17, Marokko)

Andere respondenten stellen dit in eerste instantie ook, maar wanneer zij langer over de wijk nadachten bleek dit niet te kloppen.

“Ja, oh nee, twee Surinamers ook nog, toch best een beetje multicultureel” (man, 25, Nederland)

De meeste respondenten geven echter aan dat er wel sprake is van een bepaalde mate van etnische diversiteit in hun wijk. Deze mate van etnische diversiteit verschilt van enkele “buitenlanders” in de wijk tot een wijk met alleen maar Marokkanen.

“Uit alle landen, ook Indiase, ook Marokkaanse, ook Nederlanders, heel veel verschillende” (vrouw, 30, Sri-Lanka)

“Ik alleen maar Marokkanen zo’n beetje” (vrouw, 17, Marokko)

Twee respondenten geven aan dat er wel etnische diversiteit bestaat in hun woonplaats, maar dat deze zich bevindt in andere woonwijken dan waar zij zelf wonen.

“Er wonen wel wat buitenlandse mensen in Nieuw Vennep, maar de meeste wel in een beetje een achterbuurt” (vrouw, 21, Nederland)

5.1.1.2 De rol van cultuur

De houding van respondenten ten opzichte van etnische diversiteit hangt sterk samen met het begrip cultuur. Wanneer respondenten gevraagd wordt voor- en nadelen te beschrijven van een etnisch diverse wijk spreken alle respondenten van voor- nadelen van verschillende culturen. De rol die cultuur speelt kan bestempeld worden als positief, negatief of neutraal.

5.1.1.2.1 Positief

Twaalf van de eenentwintig respondenten zien positieve kanten wanneer het gaat om verschillende culturen in een wijk. Vijf van deze respondenten geven aan een multiculturele wijk leuk te vinden.

“Het is wel leuk als je wat meer van alles door elkaar hebt” (man, 19, Nederland)

Uit de data blijkt dat er twee redenen zijn voor het positief bestempelen van verschillende culturen in een wijk. Ten eerste geven drie respondenten aan mensen met een andere culturele achtergrond te kennen. Zij stellen hierbij dat deze mensen erg vriendelijk en aardig zijn.

“Dat is met kickboksen ook, dat zijn over het algemeen wel Nederlanders, er is ook een deel allochtoon, maar dat zijn ook allemaal toffe mensen, ook hartstikke vriendelijk en aardig” (man, 25, Nederlands)

Ten tweede geven vijf respondenten aan dat verschillende culturen erg interessant zijn en dat culturen iets van elkaar kunnen leren. Dit leren van elkaar kan op diverse terreinen zoals eetgewoonten, normen en waarden en geloof. Wanneer men iets van elkaar leert zorgt dit volgens de respondenten tevens voor wederzijds respect.

“Ik wil ook jullie geloof weten, maar andersom ook, want dan komt er echt respect.” (vrouw, 32, Irak)

Ten slotte valt op dat bijna alle respondenten met een niet-Nederlandse achtergrond verschillende culturen in een wijk positief bestempelen. Zij stellen naast de hierboven genoemde redenen voor een positieve houding, dat het gezellig is om met verschillende culturen te wonen. Daarnaast stelt één respondent dat wanneer er meerdere “buitenlanders” in een wijk wonen zij elkaar kunnen helpen en zich aan elkaar kunnen optrekken wat uiteindelijk het contact met alle wijkbewoners ten goede zal komen.

“Ik ken hier in de buurt toch wel een aantal mensen die wel moeite hebben met de taal en met de cultuurverschillen en dat soort dingen dus dan ben ik wel blij dat ik hier woon en dat ik ze ook wegwijs kan maken, dat als een bepaald conflict ontstaat dat ik dat dan recht kan zetten” (vrouw, 35 Marokko)

5.1.1.2.2 Negatief

Naast de positieve kanten van verschillende culturen bestaan er volgens de respondenten ook negatieve kanten. Aan de respondenten is gevraagd zowel positieve als negatieve punten te benoemen, respondenten zijn in de meeste gevallen niet alleen maar positief of alleen maar negatief, maar belichten het vraagstuk vanaf twee kanten. Wanneer er gekeken wordt naar de data kan er gesteld worden dat er geen duidelijke lijn zit in de punten die de respondenten op dit vlak aansnijden. Veel verschillende punten worden genoemd waarvan slechts enkele punten door meerdere respondenten worden beaamd. Een eerste punt dat wordt genoemd is troep op straat wat volgens de respondent te wijten is aan het aantal buitenlanders in zijn wijk. Een tweede punt wordt door twee respondenten aangesneden en betreft cultuurbehoud. Respondenten geven aan dat het belangrijk is dat de Nederlandse cultuur wordt behouden en dat dit niet mogelijk is wanneer er te veel verschillende culturen in een wijk wonen.

“Ik wil me wel nog een beetje Nederlander, voelen alsof ik in Nederland ben. Bijvoorbeeld in Rotterdam heb je zoveel culturen door elkaar dan heb ik af en toe het idee dat ik niet echt meer in Nederland ben.” (vrouw, 21, Nederland)

Een ander negatief punt dat wordt genoemd is criminaliteit. Dit zou volgens de respondenten veroorzaakt worden door een groot aantal buitenlanders in de wijk. Hierbij valt op dat door beide respondenten die spreken over criminaliteit, de criminaliteit wordt toegeschreven aan één bepaalde etnische groep. Echter, de respondenten spreken beiden over een andere etnische groep.

“Meer de Marokkaanse jeugd denk ik, als je hoort in Gouda, 13 jaar, doen ze al huisje kraken, dat soort dingen” (man, 25, Nederland)

“Als er bijvoorbeeld veel Turken bij elkaar gaan wonen, dan heb je ook meer criminaliteit” (vrouw, 17, Marokko)

Andere negatieve punten die worden genoemd zijn de achteruitgang van de kwaliteit van het contact door cultuurverschillen, het onderling spreken van een niet-Nederlandse taal en overlast door muziek op straat. Ten slotte stelt één respondent dat met name jongens met een niet-Nederlandse achtergrond te veel ruimte wordt gelaten. Gevolgen hiervan zijn volgens de respondent respectloosheid tegenover ouderen en brutaliteit.

5.1.1.2.3 Neutraal

Naast respondenten die een positieve en/of negatieve kant van de rol van cultuur belichten zijn er ook acht respondenten die zich neutraal opstellen als het gaat om dit vraagstuk. Deze acht respondenten geven aan geen duidelijke voor- of nadelen te zien van verschillende culturen in een wijk. Een veel gehoorde reactie bij het vragen hier naar is dat het respondenten niet uitmaakt. Zij stellen hierbij vaak dat zij geen problemen ondervinden en er geen last van hebben. Zij zien geen duidelijke negatieve kanten, maar ook geen duidelijk positieve kanten.

“Tja, hoe kijk ik daar tegen aan, ik moet zeggen dat ik daar eigenlijk niet zoveel problemen mee heb, ik daar ook niet zoveel last van, van verschillende culturen enzo” (vrouw, 19, Nederland)

Een aantal respondenten stelt hiernaast dat er gekeken moet worden naar de persoon en niet naar een hele groep. Wanneer het gaat om cultuuruitwisseling stellen zij dat niet iedereen daar op een zelfde manier mee omgaat.

“Dat verschilt weer per persoon, sommige mensen vinden het leuk om een andere cultuur echt te leren kennen en zich daarin aan te passen, sommige mensen kunnen dat niet of willen dat niet.” (vrouw, 26, Nederland)

Een laatste respondent stelt dat iedereen in haar wijk weet hoe zaken er aan toe gaan en dat iedereen zich hiernaar aanpast, ook mensen met een niet-Nederlandse achtergrond. Zolang iedereen dit doet en blijft doen zullen er volgens haar geen problemen zijn.

“We hebben wel laatst nieuwe burens gekregen die zijn Turks, maar die passen zich gewoon netjes aan” (vrouw, 29, Suriname)

5.1.1.3 Grens voor etnische diversiteit

Is er een punt waarop etnische diversiteit in de wijk te veel wordt? Dit is het laatste vraagstuk betreffende etniciteit wat is voorgelegd aan de respondenten. De respondenten werden hierbij gevraagd na de te denken in percentages en dit vervolgens te onderbouwen. Een veel voorkomend percentage was hierbij 50%. Wanneer meer dan de helft van de wijk een niet-Nederlandse achtergrond zou hebben stellen respondenten dat ze dit zouden ervaren als te veel. Respondenten zeggen hierbij dat ze zich dan niet meer thuis zouden voelen in hun wijk.

“Ik denk als echt als de helft van de mensen die door mijn straat lopen buitenlanders zijn dat ik wel zou denken, ook met alle vooroordelen die er zijn en dingen waar je toch probeert niet in mee gesleurd te worden, maar ideeën waar je toch soort van in gevangen raakt door wat andere mensen zeggen om je heen, dat ik dan wel zou denken, hoor ik dan wel in deze buurt, dat ik mijn eigen positie zou bevragen” (man, 25, Nederland)

Een andere respondent stelt dat een percentage van 20% de grens zou vormen. Twee respondenten zeggen geen grens te hebben of deze niet te kunnen vaststellen in percentages.

“Ik ga niet zeggen 40% of 30%, het maakt niet zoveel uit, als het gewoon lekker samenvloeit dan maakt het niet uit.” (man, 25, Nederland)

5.1.2 Opleiding

5.1.2.1 Houding tegenover opleidingsniveau

Bij het onderwerp opleidingsniveau is getracht de houding ten opzichte van verschillende opleidingsniveaus te achterhalen. Hierbij is vaak gevraagd naar extremen om het verschil tussen laag- en hoogopgeleiden in de wijk te kunnen beschrijven. Er is hierbij gevraagd naar eigenschappen van laag- en hoogopgeleiden en het verschil dat dit maakt in een wijk.

5.1.2.1.1 Laagopgeleiden

Als er gekeken wordt naar wat respondenten melden over laagopgeleiden is er een duidelijke tweedeling te zien in de antwoorden die worden gegeven. Er wordt door meerdere respondenten en positieve eigenschap genoemd en er wordt één duidelijke negatieve eigenschap genoemd. Positief over laagopgeleiden is volgens de respondenten dat deze mensen over het algemeen gezellig zijn. Hierbij stellen respondenten dat zij elkaar eerder opzoeken en contact leggen in de buurt.

“Ik denk dat lager opgeleiden, ik ben wel heel erg aan het generaliseren nu, misschien wel sneller en gezelliger met de buurtjes meer een soort kleine community hebben” (vrouw, 21, Nederland)

De negatieve eigenschap van laagopgeleiden die wordt genoemd door respondenten is dat zij asociaal zouden zijn. Eén respondent, zelf laagopgeleid, vergelijkt hierbij zijn eigen buurt met de buurt van een vriend en stelt hierbij:

“Als ik nou bij jou kijk in de straat, denk ik toch dat onder laagopgeleiden de hufterigheid iets hoger ligt dan in dan bijvoorbeeld bij mij in de straat” (man, 25, Nederland)

Een andere respondent betreft dit vraagstuk op zijn middelbare schooltijd en stelt:

“VMBO was image, onzekerheid van mensen werd zo veel meer verbloemd” (man, 25, Nederland)

5.1.2.1.2 Hoogopgeleiden

Een algemeen beeld dat geldt voor hoogopgeleiden is dat zij meer op zichzelf zijn en minder contact zoeken in buurt.

“Die zijn wat meer op zich zelf eigenlijk. Die zijn toch wat afstandelijker.” (vrouw, 21, Nederland)

Eén respondent stelt dat hoogopgeleiden juist meer contact zoeken met elkaar en dat bovendien de sfeer prettiger is onder hoogopgeleiden. Hierbij gebruikt de respondent zijn werk als voorbeeld.

“Ik merk gewoon dat de sfeer onder de mensen daar anders is dan in Leiden, waar ik ook les geef, waar ik meestal of studenten of artsen en mensen die in de geneeskunde werken les geef, die gewoon lang op school moeten zitten voor het werk wat ze doen, en dat is echt een andere sfeer, dat is echt een wereld van verschil” (man, 25, Nederland)

Ten slotte geven twee respondenten aan dat er ook negatieve kanten zitten aan hoogopgeleiden. Zij stellen dat hoogopgeleiden snel oordelen over mensen die een minder hoge opleiding hebben en bovendien graag hun gelijk willen halen.

“Ik zou het niet leuk vinden om echt met die hoge pieten te discussiëren of te praten want die hebben meestal altijd gelijk volgens hun.” (vrouw, 29, Suriname)

5.1.2.1.3 Verschil in de wijk

Wanneer het gaat om de vraag of opleidingsniveau verschil maakt in de wijk zijn de respondenten verdeeld in twee kampen. Elf respondenten geven aan dat het niet uitmaakt welke opleiding mensen hebben. Zij denken dat er niet veel verschil zal zijn tussen een wijk met veel hoogopgeleiden en een wijk met veel laagopgeleiden en stellen bovendien dat zij hier niet naar kijken wanneer zij contact zoeken in de buurt. Een veel gehoord argument hierbij is dat er gekeken moet worden naar de mens, en niet naar het opleidingsniveau. Wanneer je goed met iemand op kan schieten doet het opleidingsniveau er niet toe.

“Ik denk niet dat het uitmaakt, misschien voor jullie wel, maar voor mij maakt het denk ik niet zoveel uit of ik met hoger opgeleiden of lager opgeleiden in een wijk woon, zolang die mensen gewoon normaal tegen elkaar kunnen doen” (man, 25, Nederlands)

Twee andere respondenten beweren dat er absoluut verschil zit tussen een wijk met hoogopgeleiden en een wijk met laagopgeleiden. Volgens deze respondenten zit dit verschil hem met name in hoe de wijk er uit ziet.

“Dat zie je dan denk ik ook aan de wijk zelf, de huizen zullen dan denk ik wel heel anders zijn.” (man, 19, Nederland)

Zes respondenten stellen dat opleidingsniveau ook voor een groot deel bepaalt in welke kringen iemand zich begeeft. Zij stellen dat mensen zich identificeren met gelijken en dat mensen met eenzelfde niveau elkaar opzoeken en dat dit bovendien als logisch en vanzelfsprekend kan worden

gezien. Mensen voelen zich op hun gemak in een groep met gelijkgestemden en zullen zich juist ongemakkelijk voelen als zij in een groep terecht komen met een heel ander opleidingsniveau.

“Het soort zoekt soort is natuurlijk altijd en overal van toepassing” (man, 25, Nederland)

Eén respondent voegt hieraan toe dat wel belangrijk is om te kijken naar het soort contact wat er wordt gemaakt. Volgens de respondent zit er een verschil tussen oppervlakkig contact maken en echt contact maken.

“Je kan elke dag je buurman gedag zeggen, maar je kan zijn voornaam geeneens weten. Je kan ook dagelijks bij zo’n man over de vloer komen en hij eet drie dagen bij jou. Dat is wel een klik die je met je eigen doelgroep of geprefereerde groep sneller zal maken” (man, 20, Nederland)

5.1.3 Opleidingsniveau in combinatie met etniciteit

Uit de data blijkt dat niet alle onderwerpen waarnaar gevraagd is los van elkaar kunnen worden gezien. Opvallend in de data is dat door een aantal respondenten opleidingsniveau aan etniciteit wordt gekoppeld. In alle gevallen waarin dit is gebeurd kan gesteld worden deze combinatie een negatief effect met zich meebrengt. Eén respondent stelt dat wanneer iemand op latere leeftijd naar Nederland verhuist, diegene waarschijnlijk een grotere achterstand zal hebben qua opleiding dan immigranten die op eerdere leeftijd naar Nederland zijn gekomen. Deze achterstand brengt volgens de respondent negatieve gevolgen met zich mee.

“Ik denk dat diegenen die in Nederland zijn geboren een voorsprong hebben ten opzichte van de kinderen die niet in Nederland zijn geboren, qua Nederlandse taal onder andere, die zullen een achterstand hebben” (vrouw, 19, Nederland)

Een respondent die deelneemt aan hetzelfde gesprek beaamt dit en stelt:

“Dan zullen ze onderling waarschijnlijk toch wel hun eigen taal spreken, onderling met vrienden enzo” (vrouw, 19, Nederland)

Een andere respondent stelt niet graag te willen wonen in een wijk met overwegend lager opgeleiden. Hierbij stelt zij dat als deze lager opgeleiden tevens van een niet-Nederlandse komaf zijn, dit een niet gewenste combinatie is.

“Nee, dat maakt me verder niet uit zolang het dan maar niet is dat de wijk alleen maar een andere achtergrond heeft en ook vervolgens niet intelligent is, dat vind ik dan toch wel... anders zou ik er zelf geen klik mee kunnen hebben” (vrouw, 26, Nederland)

5.1.4 Leeftijd

Wanneer het gaat om leeftijd is getracht zowel de situatie nu, alsmede de houding tegenover verschillende leeftijdsgroepen te achterhalen. Bij het achterhalen van de houding is net als bij opleidingsniveau vaak gevraagd naar extremen. Respondenten zijn gevraagd voor- en nadelen van zowel jongeren als ouderen in de wijk te beschrijven.

5.1.4.1 Verhouding leeftijd nu

Respondenten wonen in verschillende wijken verspreid over Hoofddorp en Nieuw Vennep waardoor de verhouding van leeftijd in de wijk verschilt. Desondanks zijn er twee beschrijvingen die de boventoon voeren. Een eerste omschrijving die door zes respondenten wordt genoemd is een wijk met overwegend jonge mensen. Hieronder wordt verstaan jongeren en jonge gezinnen.

“Het zijn toch wel meer jonge gezinnen met kleine kinderen die je in het winkelcentrum ziet” (vrouw, 36, Nederland)

Een tweede omschrijving is een wat leeftijd betreft gemengde wijk. Tien van de eenentwintig respondenten stellen dat er in hun wijk een mix van leeftijden is.

“Ik denk vrij gemixt, ook wel oudere mensen omdat dit echt het oude centrum is” (vrouw, 26, Nederland)

Enkele respondenten stellen hierbij wel dat een bepaalde groep de boventoon voert in hun wijk, maar dit verschilt sterk per respondent. Opvallend gegeven is dat geen enkele respondent aangeeft te wonen in een wijk met overwegend ouderen.

5.1.4.2 Houding tegenover leeftijdsgroepen

5.1.4.2.1 Voordelen jongeren in de wijk

Het grootste voordeel van jongeren in de wijk blijkt de gezelligheid die dit met zich meebrengt te zijn. Respondenten stellen dat wanneer er jonge mensen in de wijk wonen je meer aanspraak hebt en dat de mensen in de buurt dan meer contact met elkaar zullen zoeken.

“Dan kan je 's avonds gezellig met de burens buiten zitten” (vrouw, 17, Nederland)

Wanneer de respondenten gevraagd wordt naar de voordelen van jongeren valt op de respondenten de term jongeren vaak betrekken op hun eigen leeftijdscategorie. Het bovengenoemde voordeel voert dan ook de boventoon onder jongeren tot dertig jaar zonder kinderen. Respondenten met kinderen betrekken dit vraagstuk op hun leeftijdsgenoten en benoemen dan ook meer de voordelen van jonge gezinnen in de wijk. Deze voordelen bestaan voor zowel de ouder als voor het kind.

Wanneer er veel jonge gezinnen zijn is dit gunstig voor de kinderen omdat zij dan kunnen spelen met andere kinderen in de wijk. Voor de ouders geldt dat dit contact tussen de kinderen ook zorgt voor

contact tussen de ouders wat het wonen in een wijk met jonge gezinnen plezierig maakt.

*“En mijn kinderen zijn heel belangrijk, zij gaan hier naar school, en daardoor maak ik ook contact”
(vrouw, 32, Irak)*

5.1.4.2.2 Nadelen jongeren in de wijk

Naast de hierboven genoemde voordelen van jongeren in de wijk worden er ook nadelen genoemd. Opvallend hierbij is de jongeren tot dertig jaar zonder kinderen de meeste nadelen benoemen. Zij stellen dat wanneer er veel of alleen maar jongeren in een wijk wonen er een chaos zal ontstaan. Respondenten verwachten een grotere overlast en meer rotzooi in de wijk.

“Dat wordt één bende op een gegeven moment” (man, 25, Nederland)

Respondenten met jonge kinderen zien geen nadelen van veel jonge gezinnen in een wijk, zij zien alleen de hierboven genoemde voordelen. Slechts één respondent ziet een nadeel van veel kinderen in de wijk. Hierbij moet wel gezegd worden dat de respondent in kwestie zelf geen kinderen heeft.

“Er is dan meer drukte en meer kinderen dan dat er nu wonen, dus meer herrie.” (vrouw, 29, Suriname)

5.1.4.2.3 Voordelen ouderen in de wijk

Het grootste voordeel dat ouderen in de wijk hebben volgens de respondenten sluit aan bij het grootste nadeel van jongeren in de wijk. Waar jongeren in de wijk zorgen voor chaos zorgen ouderen juist voor rust. Acht respondenten geven aan dat wanneer er ouderen in de wijk wonen dit zorgt voor een rustigere woonomgeving wat als positief wordt gezien.

“Het is ook gewoon lekker rustig als er ouderen wonen natuurlijk” (vrouw, 26, Nederland)

Andere voordelen van ouderen in de wijk die worden genoemd vertonen weinig samenhang en lopen erg uiteen. Eén respondent stelt dat ouderen in de wijk zorgen voor meer sociale controle. Een andere respondent stelt dat ouderen zorgen voor sfeer in de wijk door hun vriendelijke gedrag. Twee andere respondenten bekijken het vraagstuk meer vanuit een praktisch oogpunt en stellen:

“Ouderen hebben soms ook wel voordelen, als je bijvoorbeeld echt iemand nodig hebt, nou, als er bijvoorbeeld iets gemaakt moet worden ofzo” (vrouw, 18, Nederland)

5.1.4.2.4 Nadelen ouderen in de wijk

Naast voordelen worden ook nadelen genoemd van het hebben van ouderen in de wijk. Wanneer er gekeken wordt naar de data valt er op dat de nadelen die worden genoemd weinig samenhang vertonen en niet gedeeld worden door meerdere respondenten. Daarnaast zijn de nadelen van

ouderen niet tegenovergesteld aan de voordelen van jongeren, zoals dat wel voor een deel geldt bij de nadelen van jongeren en de voordelen van ouderen. Eén nadeel van ouderen wordt door twee respondenten aangevoerd. Zij stellen beiden niet veel op te hebben met ouderen. Eén respondent vindt dat oudere mensen vaak vervallen in tradities waar hij persoonlijk weinig mee op heeft, de andere respondent vindt dat ouderen vaak alles in de gaten willen houden in een wijk, waar zij geen voorstander van is.

“Weet je, je hebt altijd wel in een wijk van die oudere mensen die alleen thuis zitten die alles weten en alles zien, daar hou ik niet zo van” (vrouw, 26, Nederland)

Andere nadelen die worden genoemd door respondenten zijn dat ouderen saai zijn en dat ouderen meer zouden klagen.

“De nadelen zijn is dat ze meer klagen, omdat ze minder te doen hebben en dat dat wel vervelend kan zijn.” (vrouw, 36, Nederland)

Twee respondenten bekijken dit vraagstuk van een andere kant en stellen dat als er ouderen in de wijk wonen zij sneller last zullen hebben van jongeren en jonge gezinnen, wat op deze wijze ook een nadeel kan vormen.

“Maar ik weet niet of het voor ouderen fijn is om met jonge gezinnen te wonen.” (vrouw, 35, Marokko)

5.1.5 Buurtgevoel

Wanneer respondenten gevraagd wordt hun wijk te omschrijven, spreken respondenten vaak over het gevoel dat de wijk oproept. In twee gevallen wordt er gesproken over een dorps gevoel dat de wijk met zich meebrengt en in twee andere gevallen wordt er dieper in gegaan op de band tussen de mensen in de wijk. Het dorps gevoel wat een aantal respondenten beschrijft wordt aangeduid als gezellig. Hoofddorp en Nieuw Vennep worden gerekend tot de grote kernen van de Haarlemmermeer. Hiermee is het feit dat er toch sprake is van een dorps gevoel opvallend. Eén respondent vertelt hierover het volgende:

“Wij wonen hier aan een weg en dat valt eigenlijk een beetje buiten de wijk, je hebt niet echt het gevoel dat je in een wijk woont, eigenlijk, dus het is meer een beetje onze straat, maar toch wel een beetje een dorps gevoel, het is niet iedereen kent iedereen, daar is het een beetje te groot voor geworden, maar toch nog wel een beetje zo’n gezellig dorpsgevoel” (vrouw, 21, Nederland)

Twee respondenten gaan dieper in op de banden die er bestaan in een wijk en het gevoel dat dit met zich meebrengt. Deze respondenten stellen dat het belangrijk is dat er een band is in de wijk en dat

er dus ook contacten worden onderhouden. Eén respondent stelt zelfs dat zij de mensen in haar wijk beschouwt als een soort familie. Zij vertelt hierover het volgende:

“Ja, dat er een band is, dat je toch wel in de gaten wordt gehouden. Ik bedoel als er iets in de straat gebeurd kan je toch op hun terugvallen. We komen ook gewoon bij elkaar over de vloer enzo ondanks dat we naast elkaar wonen” (vrouw, 29, Suriname)

Naast deze respondenten zijn er ook respondenten die geen waarde hechten aan het gevoel van de buurt en de sociale banden. Zij zijn meer op zichzelf in de wijk en hebben hun sociale contacten elders.

Ik woon in een appartementengebouw, en het is dat ik m'n buurvrouw af en toe zie, maar daar blijft het bij. (vrouw, 26, Nederland)

5.1.6 Algemene houding diversiteit

Bij het achterhalen van de houdingen die de respondenten hebben ten opzichte van verschillende groepen gaven veel respondenten een algemene mening over diversiteit in de wijk. Opvallend hierbij is dat de uitspraken die hierover worden gedaan bijna identiek zijn. De zes respondenten die hierover uitspraken hebben gedaan staan positief tegenover diversiteit. Zij stellen dat een combinatie van allerlei soorten mensen het leukst en het gezelligst zou zijn.

“De variatie maakt het denk ik wel leuk.”(vrouw, 19, Nederland)

Dit lijkt tegengesteld aan de bovenstaande resultaten. Wanneer er wel specifiek naar een houding jegens een groep wordt gevraagd stellen respondenten dat er van alle groepen waarnaar gevraagd is nadelen of negatieve kanten bestaan. Uit de algemene houding van de respondenten blijkt dus dat de voordelen en positieve punten van verschillende soorten van diversiteit opwegen tegen de negatieve punten en nadelen.

5.1.7 De diverse woonwijk nu- samenvattend

Samenvattend kan er worden gesteld dat dertien respondenten in een etnisch diverse wijk wonen. Vier respondenten nemen een negatieve houding aan ten opzichte van verschillende culturen in een wijk, drie respondenten nemen een positieve houding aan. Acht respondenten zien zowel positieve als negatieve aspecten van de rol van cultuur. Zes respondenten stellen zich neutraal op. Van de zes respondenten die een grens aangaven voor etnische diversiteit lag deze grens voor vier van deze respondenten op 50%. Betreffende opleidingsniveau stellen respondenten dat laagopgeleiden gezelliger zijn, maar tevens meer asociaal. Hogeropgeleiden zijn volgens respondenten meer afstandelijk. Elf van de eenentwintig respondenten ziet geen verschil tussen een hoog- en een laagopgeleide wijk. Respondenten wonen ofwel in een wijk met veel jonge mensen en jonge

gezinnen, ofwel in een wat leeftijd betreffende gemixte wijk. Jongeren onder de dertig zonder kinderen zorgen voor gezelligheid in de wijk, maar tevens voor chaos. Ouderen zorgen voor rust in de wijk, maar hebben ook verschillende nadelen. Ten slotte zijn de zes respondenten die in algemene zin spreken over diversiteit allen positief.

5.2 Tevredenheid woonwijk nu

Na de respondenten te hebben gevraagd naar de samenstelling van hun woonwijk en hun houding tegenover verschillende groepen, is er de respondenten voorgelegd of ze tevreden zijn over de woonwijk waarin ze nu wonen. Van het grootste deel van de respondenten kan worden gezegd dat zij over het algemeen tevreden zijn over hun wijk. Voor deze tevredenheid zijn verschillende redenen te noemen. Twee respondenten stellen dat het belangrijk is dat het veilig is in de wijk. Het feit dat er weinig inbraken zijn en weinig criminaliteit is zorgt ervoor dat zij tevreden zijn. Andere respondenten stellen dat het contact wat zij hebben in de wijk goed is wat zorgt voor tevredenheid. Eén respondent vindt het fijn dat de burens niet zeuren als er een feestje is en één respondent vindt het fijn dat het winkelcentrum dichtbij is.

“Goede burens heb ik, als ik een feestje wil geven dan zeuren ze niet.” (man, 25, Nederland)

Naast deze tevreden respondenten zijn er een aantal minder tevreden respondenten. Voor deze ontevredenheid zijn verschillende redenen. Twee respondenten vinden het te rustig in de wijk. Eén respondent heeft geen contact in de wijk wat zorgt voor ontevredenheid. Eén respondent wil liever meer mensen van de eigen leeftijd. Een andere respondent snijdt een dergelijk argument aan en noemt de wijk op dit moment mat. Een laatste respondent vindt dat er te weinig te doen is voor allochtonen.

“Ik moet eerlijk zeggen in deze wijk waar ik dus woon gebeurt heel weinig voor allochtone mensen.” (vrouw, 35, Marokko)

5.3 De toekomst

Ten slotte zijn alle respondenten gevraagd na te denken over de toekomst. Hierbij is tevens gevraagd naar de drie vormen van diversiteit die centraal staan in dit onderzoek namelijk etniciteit, opleiding en leeftijd. Naast de toekomstwensen op deze terreinen zullen ook de meer algemene toekomstwensen en perspectieven aan bod komen.

5.3.1 Toekomstwensen voor woonwijk

5.3.1.1 Etnisch

Wanneer er wordt gevraagd wat de toekomstwensen zijn op het gebied van een etnisch diverse woonwijk zijn er twee richtingen waarin de antwoorden gaan. Vier respondenten geven aan dat

wanneer de keuze aan hen was zij het liefst in een wijk willen wonen met geen of weinig buitenlanders. Opvallend gegeven hierbij is dat één van de respondenten die aangaf dit te prefereren zelf van niet-Nederlandse afkomst is. De reden hiervoor is het volgens de respondent stijgende criminaliteitscijfer onder allochtonen. Respondent verwacht dat dit in de toekomst alleen maar zal toenemen als gevolg van de economische crisis. De andere drie respondenten gaven aan zich meer thuis te voelen in een overwegend Nederlandse wijk.

“Als ik de keus zou hebben ga ik liever naar een buurt toe waar toch wel overwegend Nederlanders wonen denk ik.” (man, 25, Nederland)

Vier respondenten gaven aan de voorkeur te geven aan een etnisch diverse wijk. Hierbij stellen drie respondenten wel eisen aan de mate en soort van etnische diversiteit. Eén respondent gaf aan te willen wonen in een wijk die voor de helft bestaat uit Nederlanders en voor de andere helft met mensen van de eigen etnische groep.

“Voor de helft de Marokkaanse cultuur en voor de helft de Nederlandse.” (vrouw, 17, Marokko)

Twee respondenten gaven aan dat er de juiste mix gevonden moet worden, waarbij één respondent aangaf dat een overwegend etnische wijk niet geprefereerd wordt. De overige respondent stelde slechts in een cultureel diverse wijk te willen wonen

“Het liefst met veel verschillende culturen.” (vrouw, 36, Nederland)

5.3.1.2 Opleiding

Wanneer er gevraagd wordt naar opleiding is het opvallend dat de meeste respondenten hier geen duidelijk toekomstbeeld bij hebben. Het niveau van opleiding lijkt niet van groot belang in een woonwijk. Hoewel respondenten eerder wel hebben aangegeven verschil te zien tussen een hoog- en een laagopgeleide wijk blijkt dit niet iets voornaams waar respondenten over nadenken wanneer zij de toekomst voor zich zien. Slechts één respondent wek hiervan af en had juist een hele duidelijke mening over opleidingsniveau en zijn wensen hierin. Deze respondent stelde graag te willen wonen in een wijk met een overwegend hoog opleidingsniveau. Hij stelde hierbij dat hij mensen met een hoog opleidingsniveau prefereert als gesprekspartner en dus graag deze mensen om zich heen heeft.

“Ik denk wel dat je je op een bepaalde manier optrekt aan de mensen met wie je omgaat. Voor mij is het zo dat als ik een gesprekspartner kies en dat is dan ook waar ik naar kijk als je denkt over welke mensen je liever om je heen hebt, dan heb ik het altijd beter met die gasten die ook het nieuws kijken net als ik, die ook naar Pauw en Witteman kijken net als ik.” (man, 25, Nederland)

5.3.1.3 Leeftijd

Hoewel respondenten nadelen zien van jongeren in een wijk en voordelen van ouderen geven vijftien van de eenentwintig respondenten aan te willen wonen in een wijk waar mensen wonen van dezelfde leeftijd. De voordelen die dit met zich meebrengt wegen in dit geval op tegen de nadelen. De gezelligheid die dit met zich meebrengt wordt ook hier bestempeld als de hoofdreden voor deze wens. Slechts één respondent wil graag met ouderen in de wijk wonen. Zij stelt het volgende als de reden hiervoor:

“Ik heb denk ik liever oudere mensen, problemen die er zijn met jongere mensen, die heb je denk ik niet met oudere mensen” (vrouw, 17, Marokko)

Hiernaast geven vijf respondenten graag te willen wonen in een wijk waar de leeftijd van de bewoners gemengd is.

5.3.1.3.1 De rol van kinderen

Wanneer respondenten kinderen hebben of nadenken over een toekomst waarin zij kinderen zullen hebben is dit van invloed op hun wensen voor de woonwijk. Alle respondenten geven aan wanneer deze situatie aan de orde is of zal zijn, dan graag in een wijk te willen wonen met andere jonge gezinnen. Onder de respondenten die dit stellen zijn tevens respondenten die eerder stelden in een meer gemengde wijk te willen wonen. De rol die kinderen spelen in de toekomstwensen voor de wijk is dus erg bepalend. De redenen die worden aangevoerd zijn dat kinderen met elkaar kunnen spelen en dat dit bovendien bevorderlijk is voor het contact tussen de ouders in de wijk.

“Ik zou dan wel graag in een jonge wijk willen wonen.” (vrouw, 26, Nederland)

5.3.2 Toekomstwensen en perspectieven algemeen

Naast wensen op het gebied van etniciteit, leeftijd en opleiding hebben de respondenten nog andere toekomstwensen en perspectieven. Deze hebben met name betrekking op de omgeving en het soort huis waarin zij zichzelf graag zien in de toekomst. Zo stelt één respondent ooit graag te willen wonen in een mooi vrijstaand huis met een grote tuin. Een andere respondent preferereert een drukke stad met veel cafés, maar ook de nodige natuur. Anderen stellen graag rustig te willen wonen en graag in de buurt van familie.

“Verder natuurlijk wel iedereen mooie vrijstaande huisjes, wel een beetje luxe, dat is natuurlijk wel ideaal”. (vrouw, 21, Nederland)

Anderen respondenten hebben niet zozeer wensen betreffende het uiterlijk van de wijk maar zien graag dat er meer activiteiten worden georganiseerd en dat de mensen in de toekomst wat meer interesse in elkaar tonen. Een laatste respondent wil in de toekomst graag meer tijd besteden aan

het leggen van contacten en het maken van vrienden, iets wat nu niet kan volgens de respondent omdat zij nu te druk is met de kinderen.

“Ik ben nu heel druk met de kinderen, heel veel dingen doen. Later, misschien goede vrienden maken.” (vrouw,30, Sri Lanka)

5.3.3 De toekomst - samenvattend

Betreffende de toekomstwensen kan er worden gesteld dat vier respondenten liever wonen in een wijk met overwegend Nederlanders, vier respondenten hebben een duidelijke voorkeur voor een etnisch diverse wijk. Overige respondenten stellen zich meer neutraal op en hebben op dit gebied geen duidelijke wensen. Het opleidingsniveau van de mensen in de wijk speelt geen rol in de toekomstwensen van de respondenten. Leeftijd blijkt daarentegen wel een belangrijke factor. Vijftien van de eenentwintig respondenten wonen liever in een wijk met leeftijdsgenoten. Wanneer mensen kinderen hebben of nadenken over een toekomst met kinderen wordt dit effect versterkt. Alle respondenten die hier uitspraken over doen wonen in deze situatie het liefst in een wijk met andere jonge gezinnen. Ten slotte blijkt dat niet alle toekomstwensen te maken hebben met de samenstelling van de wijk. Respondenten hebben tevens andere wensen bijvoorbeeld met betrekking tot het uiterlijk van de wijk of de afstand tot familieleden.

5.4 Het beleid

“Willen, mogen en kunnen meedoen”, zo luidt de titel van het integratiebeleid van de Haarlemmermeer (gemeente Haarlemmermeer, 2008). Deze visie op het integratiebeleid geldt als belangrijkste beleidsdocument betreffende diversiteit in de gemeente Haarlemmermeer. De gemeente stelt dat iedereen ongeacht afkomst, leeftijd, sekse, religie, seksuele voorkeur, fysieke en verstandelijke vermogens, *willen, kunnen* en *mogen* deelnemen aan de samenleving. Hierbij heeft de gemeente tevens een streefbeeld opgesteld van een geïntegreerde samenleving die als volgt is geformuleerd:

"Haarlemmermeeders willen een samenleving waarin zij zich thuis, gerespecteerd en veilig voelen. Zij willen de kans hebben om onderdeel uit te kunnen maken van de samenleving, niet alleen binnen hun eigen groep(en) maar ook daarbuiten. Zij willen verbanden kunnen aangaan op basis van gelijkwaardigheid".

Zes kritiepunten opgesteld door verschillende stakeholders hebben geleid tot het aanscherpen van de visie op integratie. Ten eerste zou er te veel nadruk liggen op het individu. De gemeente stelt nu dat ook groepsprocessen niet onderbelicht moeten worden. Groepsverbanden spelen een belangrijke rol en kunnen de basis zijn voor het uitbreiden van de deelname in de samenleving. Deze

groepsverbanden kunnen inhouden het gezin, maar ook verenigingen, kerk of moskee. Ten tweede wordt er niet meer gesproken van gelijke kansen, maar van eerlijke kansen. Er wordt gesteld dat er altijd verschil is tussen mensen en van gelijkheid dus niet gesproken kan worden. Ten derde is wederzijdse acceptatie van groot belang. De gemeente stelt dat dit de kloof tussen allochtoon en autochtoon moet doen verkleinen. Integratie moet van twee kanten komen, zo stelt de gemeente. Ten vierde is door verschillende partijen gesteld dat de gemeente geen concrete maatregelen noemt. De gemeente antwoordt hierop dat haar beleid zich niet afspeelt op één terrein, maar dat het beleid verweven is in verschillende terreinen. Daarnaast is er een grote rol weggelegd voor maatschappelijke organisaties, scholen en het bedrijfsleven. Ten vijfde is er geconstateerd dat er te weinig ruimte wordt gelaten voor de eigen waarden en normen van mensen. De gemeente stelt dat het van de inwoners verwacht dat de waarden en normen van haar burgers worden geaccepteerd en dat men handelt binnen wat toegestaan is volgens wet- en regelgeving. De gemeente benadrukt hierbij dat er tevens ruimte is voor eigen normen en waarden vanuit het land van herkomst, maar dat deze het participatieproces niet mogen tegenwerken. Ten slotte waren Irakezen niet opgenomen in de tabel waarin groepen op etniciteit worden gerangschikt, dit is inmiddels aangepast door de gemeente.

Uit het gesprek met een beleidsmedewerker van de gemeente kwam naar voren dat het beleid 'generiek' bedoeld is, hetgeen betekent dat het voor alle burgers in gelijke mate opgaat en dat het beleid zich niet toespitst op bepaalde groepen. Opvallend is dat in het beleid wel onderscheid wordt gemaakt tussen allochtoon en autochtoon. Ten tweede verduidelijkt de beleidsmedewerker dat de nadruk ligt op de economische participatie en scholing. Dit blijkt tevens uit een maatregel die in 2011 is getroffen. Budget wat voorheen beschikbaar was voor zowel activiteiten gericht op deelname aan het maatschappelijk economisch verkeer, als activiteiten gericht op ontmoetingen tussen verschillende groepen is nu alleen nog maar beschikbaar voor de activiteiten gericht op deelname aan het maatschappelijk economisch verkeer (gemeente Haarlemmermeer, 2011). De gemeente stelt echter wel dat het in haar optiek van belang is dat integratie van twee kanten komt, ontmoetingen tussen deze 'twee kanten' worden niet meer financieel ondersteund door de gemeente en daarmee lijkt deze beslissing van de gemeente tegenstrijdig aan het beleid. Ten slotte wordt door de beleidsmedewerker opgemerkt dat het diversiteits- of integratiebeleid als zodanig geen grote prioriteit heeft in de gemeente. Het economische aspect is wel belangrijk, maar politiek vormt diversiteit, met name op etnisch vlak, geen hot issue. De gemeente meent dat er geen specifieke groepen zijn die voor problemen zorgen en de gemeente stelt dan ook voor de toekomst dat er op het sociaal-culturele vlak alleen ingesprongen wordt wanneer er zich maatschappelijke problemen voordoen.

6. Analyse

Hieronder zullen de gevonden resultaten worden geanalyseerd. In deze analyse wordt er een koppeling gemaakt met de literatuur. In de analyse wordt ingegaan op de drie belangrijkste thema's uit dit onderzoek. Dit zijn achtereenvolgens etniciteit, opleiding en leeftijd.

6.1 Etniciteit

Uit de data blijkt dat dertien van de eenentwintig respondenten wonen in een wijk die etnisch divers is. Interessant is het te kijken naar de houdingen van deze respondenten omdat zij zich baseren op ervaringen die zij hebben in de wijk. Van deze dertien respondenten geeft slechts één respondent aan dat de rol van cultuur louter positief is. Vier respondenten stellen dat de rol van cultuur uitgesproken negatief is. Zes respondenten zijn van mening dat de rol van cultuur positief noch negatief is, maar stellen dat er zowel positieve als negatieve aspecten aan cultuur te onderscheiden zijn. Twee respondenten stellen zich neutraal op.

De negatieve punten die door de respondenten jegens cultuurverschil worden genoemd sluiten aan bij de tekortkomingen van het traditionele model van integratie zoals gesteld door de Zwart en Poppelaars (2007). Zij stellen in hun studie dat het traditionele model van integratie, waarin cultuurbehoud een belangrijke factor is, meer als probleem dan als oplossing geldt, omdat op deze wijze groepen meer als apart en gesegregeerd van de 'mainstream' samenleving worden gezien. Respondenten die negatieve aspecten benoemen stellen het vervelend te vinden wanneer er onderling een niet-Nederlandse taal wordt gesproken en vinden dat mensen zich moeten aanpassen aan de dominante cultuur. Dit aanpassen kan zowel betekenen het zich invoegen in de Nederlandse samenleving en zich de culturele gebruiken van de dominante cultuur eigen maken, alsmede het op lokaal niveau zich aanpassen aan de gebruiken in de wijk. Hieruit volgt een voorkeur voor het assimilatiemodel. Deze voorkeur is in overeenstemming met de voorkeur van Nederlandse jongeren (Brug en Verkuyten, 2007) en de politieke verschuiving naar een dergelijk model. Het politieke discours wat ten grondslag ligt aan deze verschuiving is het nieuw realisme (Prins, 2002). Door op een andere manier te spreken over minderheden is het publieke debat verhard en de politieke situatie veranderd. Uit de voorkeuren van de negatieve respondenten komt naar voren dat het nieuw realisme zijn weerslag heeft gehad op deze respondenten.

Putnam (2007) kijkt in zijn studie niet zozeer naar de heersende politieke modellen, maar meent dat interne heterogeniteit in zijn algemeenheid negatieve effecten heeft. Deze interne heterogeniteit, onder andere etnische heterogeniteit zou een lagere tevredenheid en een lager sociaal vertrouwen met zich meebrengen. Dit lager sociaal vertrouwen als gevolg van etnische diversiteit volgt uit

meerdere studies (Gijsberts, van der Meer en Dagevos, 2012; Lancee en Dronkers, 2008) en heeft een negatief effect op de sociale cohesie in een wijk. Deze lagere cohesie volgt uit een aantal voorbeelden die worden genoemd door respondenten. Zij stellen weinig om te gaan met wijkgenoten met een niet-Nederlandse achtergrond vanwege de veronderstelde verschillen in cultuur, wat volgens de respondenten zelf een negatief effect heeft op de cohesie. Feijten en van der Ham (2008) stellen dat een grotere etnische diversiteit ten gevolge heeft dat mensen meer de wens hebben de wijk te verlaten. Echter, geen enkele respondent stelt op basis van de etnische diversiteit in de wijk niet tevreden te zijn waardoor een dergelijke wens van bewoners niet aan de orde is.

Een minderheid, zeven van de eenentwintig respondenten, geeft aan vooral positieve aspecten van cultuur(verschil) in de wijk te waarderen. Zij geven hierbij veelal aan verschillende culturen interessant te vinden en zeggen hier iets van te kunnen leren. Hierin is het postmaterialisme te herkennen zoals beschreven in de studie van Janmaat en Braun (2009). Postmaterialisme houdt in dat de omstandigheden waarin iemand opgroeit, bepalend zijn voor de overtuigingen en attitudes. Onderzoekers stellen dat er in het Europa na de tweede wereldoorlog een beweging is gemaakt naar een standvastig postmaterialisme waarin diversiteit wordt gezien als iets waarvan geleerd kan worden en als persoonlijke verrijking. Bovendien wordt in meerdere studies ingegaan op de positieve effecten van contact en conversatie. Contact met mensen van verschillende etnische groepen zorgt ervoor dat deze groepen als minder bedreigend worden gezien en heeft een positief effect op het vertrouwen en hiermee de sociale cohesie (Stolle, Soroka en Johnston, 2008). Vargas en Schafer (2009) stellen dat conversatie ingaat op een dieper level van verbintenis en menen dat het hebben van een divers netwerk ten gevolge heeft dat er meer advies wordt gegeven en ontvangen wat vele positieve gevolgen met zich meebrengt. Hoewel het postmaterialisme duidelijk terug te zien is onder de respondenten die zich positief uitspreken en contact vele positieve gevolgen met zich meebrengt is dit niettemin een minderheidspositie onder de respondenten.

Wanneer er wordt gekeken naar de wensen voor de toekomst betreffende etniciteit zien we dat vier respondenten liever in een overwegend Nederlandse wijk wonen. Twee van deze respondenten bestempelde de rol van cultuur als negatief, één als neutraal en één zag zowel positieve als negatieve aspecten van de rol van verschillende culturen. De twee respondenten die de rol van cultuur als negatief bestempelden wonen nu in een etnisch diverse wijk, de andere twee respondenten niet. Hiernaast gaven vier andere respondenten aan een duidelijke voorkeur te hebben voor een etnisch diverse wijk. Drie van deze respondenten zien de rol van cultuur als positief, één respondent ziet zowel positieve als negatieve aspecten. Opvallend hierbij is dat twee respondenten die de rol van cultuur als positief zien nu niet in een etnisch diverse wijk wonen. De twee negatieve respondenten

baseren hun mening op ervaringen die zij hebben in de wijk, terwijl twee positieve respondenten dit niet doen. Hierbij moet aangetekend worden dat de twee positieve respondenten zelf van Marokkaanse afkomst zijn en uit ervaring spreken aangezien hun netwerk, zo bleek, etnisch divers is.

6.2 Opleidingsniveau

Wanneer er gekeken wordt naar de houdingen tegenover mensen met uiteenlopende opleidingsniveaus in de wijk is te zien dat er een aantal zaken naar voren komen die door meerdere respondenten worden gedeeld. Wanneer er gekeken wordt naar de houding tegenover mensen met een laagopleidingsniveau dan blijkt ten eerste dat mensen met een laag opleidingsniveau als gezellig worden gezien. Deze mening is zowel bij laag- middelbaar en hoogopgeleiden terug te zien. Ten tweede wordt er door respondenten gesteld dat laagopgeleiden meer asociaal zouden zijn. Opvallend hierbij is dat dit argument alleen wordt aangedragen door respondenten met een middelbare opleiding. Laag- en hoogopgeleiden delen deze mening niet. Hoogopgeleiden zouden volgens sommige respondenten meer afstandelijk zijn. Respondenten die dit aandragen zijn zelf hoog-of middelbaar opgeleid. Ten tweede wordt over hoogopgeleiden gesteld dat zij sneller oordelen over andere mensen. Deze mening zien we vooral terug bij middelbaar- en laagopgeleiden, maar niet bij hoogopgeleiden. Zowel laag-en hoogopgeleiden zien alleen de meer positieve punten van de eigen groep, de meer negatieve punten worden over de eigen groep niet gedeeld. Wanneer de respondenten gevraagd werd of zij verschil zien tussen laag- en hoogopgeleiden in de wijk en tussen de wijken dan gaven zeven respondenten aan verschil te zien. Dit verschil kan zijn in het uiterlijk van de wijk, maar kan ook te zien zijn in de mate van contact in de wijk. Opvallend gegeven hierbij is dat alle hoogopgeleide respondenten in deze categorie zijn in te delen. Elf respondenten zien geen verschil tussen een laag- en een hoogopgeleide wijk. Opvallend hierbij is dat alle laagopgeleide respondenten in deze groep terug te vinden zijn. De middelbaar opgeleiden verspreiden zich in gelijke mate over beide groepen.

Kijken we naar de toekomstwensen inzake voorkeur voor wijk naar opleidingsniveau valt op dat de respondenten opleidingsniveau niet als een belangrijke factor zien voor wijkvoorkeur. Respondenten geven veelal aan niet te kijken naar het opleidingsniveau van mensen in de wijk en zeggen hun woonvoorkeuren hier niet op af te stemmen. Socioeconomische status speelt klaarblijkelijk geen belangrijke rol in de keuze of voorkeur voor een wijk. Dekker en Bolt (2005) vinden in hun studie een vergelijkbaar resultaat. Zij doen onderzoek naar zowel etnische- als socioeconomische diversiteit. Uit de studie volgt dat socioeconomische diversiteit niet samenhangt met het hebben van dezelfde waarden en normen en dat socioeconomische status niet samenhangt met het sociale netwerk. Respondenten geven in veel gevallen aan dat het er in de wijk met name om gaat dat men sociaal

met elkaar omgaat. Het opleidingsniveau speelt hierin geen rol. Lancee en Dronkers (2011) kijken eveneens naar economische diversiteit en stellen dat dit een positief effect heeft. Economische diversiteit optimaliseert het contact in de buurt met respect voor de buurt en respect voor andere etnische groepen. Tolsma, van der Meer en Gesthuizen (2009) vinden tevens geen negatieve effecten van economische diversiteit. Tegengesteld aan deze uitkomsten zijn de bevindingen van Putnam (2007). Interne heterogeniteit zoals hierboven besproken heeft volgens Putnam negatieve effecten op de groepscohesie, de tevredenheid en het vertrouwen. Volgens Putnam gaat dit ook op voor heterogeniteit op het gebied van professionele achtergrond. Uit de resultaten van mijn onderzoek blijkt geenszins dat de professionele achtergrond een negatief effect heeft op de woonvoorkeur van burgers. Van de bevindingen van Lancee en Dronkers (2011) kan worden gesteld dat deze overeenkomt met de toekomstwensen zoals verwoord door mijn respondenten, maar niet perse met de wijk waarin zij nu wonen.

6.3 Leeftijd

Betreffende leeftijd kan er gesteld worden dat zowel ouderen als jongeren in de wijk gezien worden als een omstandigheid die zowel voor- als nadelen met zich kan brengen. Vier respondenten stellen dat jongeren in de wijk gezelligheid met zich meebrengen. Respondenten die dit aandragen zijn zelf tussen de zeventien en zesentwintig en hebben geen kinderen. Respondenten zeggen voorts dat jongeren ook verantwoordelijk kunnen zijn voor onrust in de wijk. Opvallend hierbij is dat ook deze argumenten worden aangedragen door de wat jongere respondenten (tussen negentien en zesentwintig) zonder kinderen. Zij zien dus zelf voor- en nadelen van de eigen leeftijdscategorie in de wijk. Alle respondenten menen dat ouderen in de wijk zorgen voor rust. Opvallend is dat ook respondenten in de leeftijdscategorie tussen de zeventien en zesentwintig zonder kinderen dit argument inbrengen. De nadelen die worden genoemd over ouderen lopen zeer uiteen en worden door zowel de jongere als de wat oudere respondenten genoemd, hierbij ook respondenten met kinderen.

Opvallend zijn de uitspraken van de respondenten met kinderen, dit zijn er vier van de eenentwintig. Zij spreken alleen van voordelen die jonge gezinnen hebben in de wijk. Deze voordelen zijn altijd verbonden aan de kinderen en kunnen zowel voordelen voor de kinderen zelf als voor de ouders zijn. Dit is in overeenstemming met de bevindingen van Weller en Bruegel (2007). Zij stellen dat kinderen een rol kunnen spelen in het creëren van sociale cohesie in een buurt of wijk. Wanneer kinderen de ruimte krijgen tot het leggen van contacten met andere kinderen heeft dit niet alleen voor het kind, maar ook voor de ouders positieve effecten op het contact in buurt. Andersom geldt ook: wanneer ouders meer contact hebben zal dit zorgen voor meer contact tussen de kinderen. Kalff et al (2001) stellen daarentegen dat er probleemgedrag op zal treden bij kinderen wanneer de

sociaaleconomische status van de ouders laag is en zij in een gedepriveerde buurt wonen. Echter, uit de uitspraken van de respondenten blijkt dat hier geenszins sprake van is en bovendien kan er in de Haarlemmermeer niet gesproken worden van gedepriveerde wijken of buurten.

In de toekomstwensen betreffende leeftijd valt op dat een grote meerderheid van vijftien respondenten het liefst woont in een wijk met leeftijdsgenoten. De leeftijd van de respondenten lijkt hierin geen rol te spelen aangezien alle leeftijden in deze groep worden vertegenwoordigd, zowel de jongere respondenten, alsmede de moeders en ook de wat oudere respondenten (tussen vijftwintig en vijfendertig) zonder kinderen. Hoewel er in de wetenschappelijke literatuur weinig geschreven is over de woonvoorkeuren van leeftijdsgroepen kan er wel gesteld worden dat de woningmarkt is veranderd. Ten grondslag hieraan ligt de veranderde demografische samenstelling (Van Leeuwen, Elbersen, Hansman en Jonkhof, 2000). Het aantal geboorten in Nederland daalt vanaf 1970 wat met zich meebrengt dat het percentage jonge mensen in Nederland afneemt. Hoewel er minder jonge mensen zijn blijven deze jonge mensen wel langer alleen en langer zonder kinderen. Dit brengt met zich mee dat er onder deze groep wel meer huishoudens zijn en door de vergrijzing neemt tevens het aantal huishoudens onder ouderen toe. Hiermee gepaard gaat de trend richting het consument gericht bouwen. Zoals gezegd zijn er door de vergrijzing steeds meer huishoudens onder ouderen. Deze ouderen hebben echter wel een steeds hogere opleiding en een hoger inkomen (Westmaas, 2000). Doordat ouderen meer te besteden hebben worden de woningen steeds meer afgestemd op hun voorkeuren, welke tegengesteld zijn aan de voorkeuren van jongeren (Latten en Musterd, 2009). Een stap verder is het afstemmen van de woningmarkt op leefstijlen (Attema, 2012). Hierbij gaat het niet alleen om de praktische aspecten van een huis, maar ook om de sfeer van de buurt en het type bewoners. Het gebruik van leefstijlen in de praktijk is volgens Attema verdrievoudigd in de afgelopen vijf jaar. Leefstijlen zijn volgens de onderzoeker vaak verbonden aan leeftijd en kunnen daarom ook veranderen wanneer iemand beland in een andere levensfase. Echter, het feit dat leefstijlen veranderlijk zijn maakt het lastig dit concept te implementeren. Hoewel dit concept moeilijk is toe te passen in praktijk blijft het feit dat er door de veranderde demografische samenstelling en de veranderingen op de woningmarkt en verdergaande segregatie betreffende leeftijd zal optreden wat in overeenstemming is met de wensen van de respondenten.

7. Conclusies

Hier wordt antwoord gegeven op de onderzoeksvragen. Eerst worden de twee hoofdvragen met hun respectievelijke deelvragen besproken. Vervolgens wordt er antwoord gegeven op de overkoepelende probleemstelling.

7.1 Hoofdvraag 1: de bewoners

De eerste deelvraag luidt: In hoeverre wil de nieuwe generatie wonen in etnisch diverse wijken? Op dit onderwerp kan geconcludeerd worden dat de meningen over een etnisch diverse wijk sterk uiteenlopen. Vier respondenten wonen liever in een overwegend Nederlandse wijk, vier andere respondenten wonen graag in een etnisch gemengde wijk. Overige respondenten stellen zich meer neutraal op en hebben geen duidelijke voorkeur. Van deze respondenten kan wel gesteld worden dat geen van hen een louter negatieve houding heeft tegenover verschillende culturen in een wijk. Hieruit kan opgemaakt worden dat enige etnische diversiteit in de wijk voor nieuwe generatie bewoners geen probleem vormt. Echter, respondenten stellen in veel gevallen dat er een grens zit aan etnische diversiteit. Hoewel er verschillende percentages worden genoemd is de 50% grens de meest voorkomende. Wanneer een meerderheid toebehoort aan een andere etnische groep, wordt deze mate van etnische diversiteit als niet wenselijk ervaren. Belangrijkste conclusie is dat de nieuwe generatie geen duidelijke voorkeur heeft voor het wonen in een etnisch diverse of etnisch homogene wijk. Van de meerderheid kan wel worden gesteld dat er een bepaalde mate van tolerantie bestaat tegenover etnische minderheden. Echter, deze tolerantie hangt samen met het aantal allochtonen in de wijk. Er zit een grens aan etnische diversiteit en hierin zal dus de balans moeten worden gevonden.

De tweede deelvraag richt zich op opleidingsniveau en luidt: Hoe kijkt de nieuwe generatie aan tegen mensen met een lager of hoger opleidingsniveau in de wijk? Conclusie op dit gebied is dat er bepaalde beelden bestaan van lager- en hoger opgeleiden. Deze beelden kunnen zowel positief als negatief zijn. Laagopgeleiden zouden gezelliger zijn, maar tevens meer asociaal terwijl hogeropgeleiden meer afstandelijk en vooringenomen zouden zijn. Hoewel een aantal respondenten aangeeft dat er verschil te zien tussen deze mensen in een wijk lijkt opleidingsniveau geen grote rol te spelen in de wijk. Mensen lijken hun wijk hier niet op uit te zoeken hoewel er afgevraagd kan worden of dit niet automatisch plaatsvindt door het verschil in sociaaleconomische status. Over het algemeen stellen respondenten dat het belangrijker is te kijken naar de mens zelf, en niet naar het opleidingsniveau. In de wijk blijkt het vooral belangrijk dat mensen vriendelijk en aardig zijn en op een sociale manier met elkaar omgaan.

De laatste deelvraag richt zich op leeftijd en kijkt naar jongeren en ouderen in de wijk.

Geconcludeerd kan worden dat beide groepen zowel voor- als nadelen hebben. Wanneer er veel jonge mensen in de wijk wonen, zorgt dit voor gezelligheid. Respondenten stellen dat er dan meer aanspraak is en dus meer contact is in de wijk. Echter, respondenten stellen ook dat er onrust zal ontstaan wanneer er veel jongeren in de wijk wonen. Dit nadeel lijkt alleen op te gaan wanneer het gaat om jonge mensen zonder kinderen. Wanneer er veel jonge gezinnen in een wijk wonen, lijkt dit alleen maar voordelen te hebben, met name voor het contact tussen zowel kinderen als ouders. Over ouderen in de wijk kan geconcludeerd worden dat zij zorgen voor rust en sfeer in de wijk. Deze rustige woonomgeving wordt als positief beschouwd. Echter, van ouderen wordt tevens gesteld dat zij vaak vervallen in oude tradities en de nijging hebben alles in de gaten te houden, wat als negatief wordt gezien. Opvallend zijn de wensen van de nieuwe generatie. Hoewel beide groepen voor- en nadelen hebben geeft een overgrote meerderheid aan graag te willen wonen in een wijk met leeftijdsgenoten. Dit kunnen jonge mensen of jonge gezinnen zijn.

De belangrijkste en leidende vraag is: In hoeverre wordt diversiteit gewaardeerd door de nieuwe generaties in de gemeente Haarlemmermeer? Belangrijkste conclusie is dat diversiteit niet op alle onderzochte terreinen wordt gewaardeerd. Het duidelijkst is dit te zien op het gebied van leeftijd. Respondenten geven aan het liefst te wonen met leeftijdsgenoten, waaruit volgt dat diversiteit op dit gebied wordt afgewezen. Opleidingsniveau lijkt in de keuze voor de wijk een rol van weinig betekenis te spelen. Mensen kijken niet zozeer naar opleidingsniveau, maar naar de mens zelf. De vraag of diversiteit op dit gebied gewaardeerd wordt is dan ook lastig te beantwoorden. Respondenten pleiten op dit gebied niet voor homogeniteit waaruit geconcludeerd kan worden dat er weinig weerstand is tegen diversiteit. Echter, van waardering kan hier niet worden gesproken. Op het gebied van etniciteit is de meeste discussie en zijn de meningen het meest verdeeld. Een aantal respondenten wijst diversiteit af, anderen pleiten juist voor diversiteit. Van de meerderheid kan worden gesteld dat er niet echt sprake is van waardering, slechts van een bepaalde mate van tolerantie. Over het algemeen kan worden gezegd dat diversiteit in de gemeente Haarlemmermeer afgewezen of slechts getolereerd wordt, in weinig gevallen is er sprake van waardering.

7.2 Hoofdvraag 2: het beleid

Naar aanleiding van de documentenanalyse en het interview met beleidsexpert kan ook antwoord gegeven worden op de hoofd- en deelvragen aangaande het beleid. De eerste deelvraag is: Wat zijn de huidige denkbeelden binnen het gemeentelijk beleid betreffende diversiteit in Haarlemmermeer? Belangrijkste conclusie hierin is dat de gemeente Haarlemmermeer in haar gemeentelijk beleid geen specifiek doelgroepenbeleid voert. Het credo 'willen, mogen en kunnen meedoen in de gemeente

Haarlemmermeer' gaat op voor alle bewoners, van een echt diversiteitsbeleid is dus geen sprake. Opvallend is dat er wel onderscheid wordt gemaakt tussen allochtoon en autochtoon en dat de gemeente hier bepaalde denkbeelden bij heeft. De gemeente stelt dat met name economische participatie en scholing van belang zijn en hebben hier tevens een budget voor om dit te stimuleren.

De tweede deelvraag sluit aan bij het bovenstaande en gaat in op de prioriteit van diversiteit in de gemeente. De beleidsexpert stelt dat de prioriteit binnen de gemeente niet groot is. Over diversiteit aangaande leeftijd en opleidingsniveau wordt in zijn geheel niet gesproken en wordt er ook geen specifiek beleid gevoerd. Betreffende etnische diversiteit kan er gesteld worden dat alleen het economische aspect een rol speelt in het beleid. Er wordt gesteld dat er op het sociaal-culturele vlak weinig problemen zijn in de gemeente wat maakt dat etnische diversiteit geen hot issue is politiek gezien.

De laatste deelvraag gaat in op de toekomst van het beleid en luidt: Hoe ziet de gemeente Haarlemmermeer de ontwikkeling van het diversiteitbeleid? Belangrijkste conclusie is dat er naar verwachting ook in de toekomst geen diversiteitsbeleid zal zijn. De gemeente stelt dat het beleid generiek is en dit zal blijven in de toekomst. Het beleid is er volgens de gemeente om de sociaaleconomische status te bevorderen en stelt daarbij te kijken naar de kwetsbaren in de samenleving. Wie deze kwetsbaren zijn wordt niet verder gespecificeerd, maar dit kunnen zowel werkloze allochtonen, als lichamelijk gehandicapten, als alleenstaande moeders zijn. De gemeente stelt hiernaast dat economische participatie belangrijk blijft en zich daar op zal blijven focussen. Op sociaal-cultureel vlak stelt de gemeente dat zij alleen inspringen wanneer er zich maatschappelijke problemen voordoen.

De leidende vraag betreffende het beleid is: Op welke wijze krijgt het diversiteitbeleid vorm in de gemeente Haarlemmermeer? Geconcludeerd kan worden dat het diversiteitsbeleid niet als zodanig vorm krijgt. Hoewel de gemeente op verschillende vlakken zeer divers is en wellicht op sommige gebieden nog meer divers zal worden in de toekomst, wordt er niet op een dergelijke wijze beleid gevoerd. Het beleid dat wordt gevoerd is generiek, dus voor iedereen geldend, en dit zal in de toekomst waarschijnlijk niet veranderen. Van een doelgroepen- of diversiteitbeleid is in de gemeente Haarlemmermeer geen sprake.

7.3 Overkoepelend

Na antwoord te hebben gegeven op de bovenstaande hoofd- en deelvragen kan er tevens antwoord gegeven worden op de overkoepelende probleemstelling: In welke mate komen de visies aangaande diversiteit van de toekomstige generaties overeen met de denkbeelden en verwachtingen vanuit het gemeentelijk beleid? Van de respondenten kan worden gesteld dat zij op de drie terreinen van

diversiteit duidelijke denkbeelden en toekomstwensen hebben. Zij geven voor- en nadelen aan van verschillende groepen en stellen eisen aan diversiteit. Haaks hierop lijkt het beleid van de gemeente te staan. Dit beleid spitst zich bewust niet toe op verschillende groepen en voert een algemeen geldend beleid. Wat de gevolgen zijn van dit beleid voor de diversiteit in woonwijken wordt hieruit niet duidelijk. Belangrijkste conclusie is dat bewoners wel spreken over verschillende doelgroepen en hier ook duidelijke voorkeuren in hebben terwijl de gemeente wil uitgaan van gelijkheid en daarom geen doelgroepenbeleid voert, maar algemeen geldend beleid. Visies aangaande diversiteit van de toekomstige generaties komen dus niet overeen met de denkbeelden en verwachtingen vanuit het gemeentelijk beleid.

8. Discussie

Grote tegenstellingen kenmerken het Nederlandse debat rondom diversiteit. Deze tegenstellingen zijn op verschillende terreinen terug te zien. Ten eerste in de standpunten die in de politiek worden ingenomen. Op het gebied van etnische diversiteit zijn deze tegenstellingen het grootst. De één stelt dat de multiculturele samenleving is geslaagd en vindt dat diversiteit moet worden omarmd, de ander stelt dat de multiculturele samenleving is mislukt en vreest voor fragmentatie en islamisering van de Nederlandse samenleving. Dergelijke tegenstellingen worden ook verwoord door de buurtbewoners in dit onderzoek. Wellicht gevoed door de standpunten vanuit het maatschappelijk debat stellen respondenten voor- en nadelen te zien van verschillende (etnische) groepen in een wijk. Echter, wanneer er dan gekeken wordt naar het algemene beeld dan blijkt toch dat de meerderheid een mate van tolerantie voorstaat tegenover verschillende (etnisch-culturele) groepen in een wijk. Een tweede tegenstelling heeft te maken met het erkennen van groepen. Zowel in de literatuur als in het beleid is de trend richting 'replacement' (De Zwart en Poppelaars, 2007) terug te zien. Groepen worden niet langer langs etnische lijnen ingedeeld, maar er wordt gekeken naar hun sociaaleconomische status. Echter, in de politiek, de media en onder burgers wordt vaak nog gesproken over 'allochtonen' of over bijvoorbeeld 'de Marokkanen'. Hoewel er in het gemeentelijk beleid uit wordt gegaan van een mate van gelijkheid zien we dit niet direct terug in de gesprekken met de wijkgenoten uit dit onderzoek. Beleid zou hiervan kennis moeten nemen. Uiteraard is het respectabel om uit te gaan van gelijkheid, maar er moet opgepast worden dat er niet onnodig om zaken heen gedraaid wordt door ze niet te benoemen. Voor het beleid is het dus van belang het idee van replacement niet te ver door te voeren. Hierin dient een juiste balans gevonden te worden.

Net als elk onderzoek kent ook dit onderzoek zijn sterke punten en tekortkomingen. In dit onderzoek is een goed beeld ontstaan over gewenste diversiteit op wijkniveau. De houdingen van de bewoners zijn in beeld gebracht net als hun toekomstwensen betreffende diversiteit. Echter, gezien het korte tijdsbestek van het onderzoek zijn er 'slechts' eenentwintig respondenten geïnterviewd. Opvallend was dat de mannen een relatief negatieve houding aannemen tegenover de rol van cultuur. Hierbij kan afgevraagd worden of vrouwen in het algemeen wellicht toleranter zijn tegenover andere groepen en mannen in het algemeen negatiever. Wanneer dit het geval zou zijn zou dit voor dit onderzoek betekenen dat de resultaten een in enige mate vertekend beeld tonen. Een laatste tekortkoming van dit onderzoek is mogelijk dat er slechts met één beleidsexpert is gesproken over het beleid dat de gemeente Haarlemmermeer voert. In deze studie is dan ook uitgegaan van de informatie die verkregen is uit dit gesprek en uit papieren documentatie (rapporten). Voor verder wetenschappelijk onderzoek raad ik aan om meer aandacht te hebben voor een brede notie van diversiteit, dus niet alleen oog te hebben voor de etnische component. Uit dit onderzoek blijkt dat er

sterke woonvoorkeuren bestaan met betrekking tot leeftijd. Interessant het te onderzoeken of deze voorkeur op grotere schaal wordt gedeeld en wat gevolgen hiervan zijn op bijvoorbeeld de cohesie in de wijk.

9. Referenties

- Allport, G.W. (1979). *The Nature of Prejudice*. Cambridge, MA: Perseus Books
- Attema, H. (2012). De meerwaarde van leefstijlen op de woningmarkt. In: Duurzaam Fundament. Forum Vereniging voor Volkshuisvesting, pp 27-31
- Boeije, H., 't Hart, H., Hox, J. (2009). *Onderzoeksmethoden*. Boom Onderwijs, 8e druk. pp. 273-279
- Bovenkerk, F. (2009). *Etniciteit, Criminaliteit en het Strafrecht*. Universiteit Utrecht
- Brug, P., Verkuyten, M. (2007). Dealing With Cultural Diversity: The Endorsement of Societal Models Among Ethnic Minority and Majority Youth in the Netherlands. *Youth Society*, 39 (112)
- Dekker, K., Bolt, G. (2005). Social Cohesion in Post-War Estates in the Netherlands: Differences between Socioeconomic and Ethnic Groups. *Urban Studies* 42 (13), pp 2447-2470
- De Zwart, F., Poppelaars, C. (2007). Redistribution and Ethnic Diversity in the Netherlands. Accommodation, Denial and Replacement. *Acta Sociologica*, 50 (4), pp 387-399
- Feijten, P., van der Ham, M. (2008). Neighbourhood Change... Reason To Leave? *Urban Studies* 46(10), pp 2103-2122
- Frissen, R., Harchaoui, S. (2011). Integratie en de Metropool. Perspectieven voor 2040. *FORUM*
- Gemeente Haarlemmermeer (2008). *Willen, mogen en kunnen meedoen in Haarlemmermeer. Visie op integratie*.
- Gemeente Haarlemmermeer (2011). *Aanvragen subsidie 2012 en aankondiging subsidieregeling voor integratieactiviteiten*.
- Gijsberts, M., Van der Meer, T., Dagevos, J. (2012). 'Hunkering Down' in Multi-Ethnic Neighbourhoods? The Effects of Ethnic Diversity on Dimensions of Social Cohesion. *European Sociological Review*, 28 (4), pp 527-537
- Janmaat, J.G., Braun, R. (2009). Diversity and Postmaterialism as Rival Perspectives in Accounting for Social Solidarity Evidence from International Surveys. *International Journal of Comparative Sociology*, 50(1), pp. 39-68
- Kalff, A.C. et al (2001). Neighbourhood level and individual level SES effects on child problem behaviour: a multilevel analysis. *J Epidemiol Community Health* Vol 55, pp 246-250
- Lancee, B., Dronkers, J. (2008). Ethnic diversity in neighborhoods and individual trust of immigrants and natives: A replication of Putnam (2007) in a West-European country. *European University Institute*
- Lancee, B., Dronkers, J. (2011). Ethnic, Religious and Economic Diversity in Dutch Neighbourhoods: Explaining Quality of Contact with Neighbours, Trust in the Neighbourhood and Inter-Ethnic Trust. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 37 (4), pp 597-618
- Latten, J., Musterd, S. (2009). Parkstad Limburg in een veranderend demografisch tij. *Nicis Institute. De nieuwe groei heet krimp*
- Page, S.E. (2007). *The Difference. How the Power of Diversity Creates Better Groups, Firms, Schools, and Societies*. Princeton University Press

- Prins, B. (2002). Het lef om taboes te doorbreken. Nieuw realisme in het Nederlandse discours over Multiculturalisme. *Migrantenstudies*
- Putnam, R.D. (2007). E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century. *Scandinavian Political Studies*, 30 (2)
- Scheffer, P. (2000). Het multiculturele drama. *NRC Handelsblad*, verschenen op 29 januari 2000
- Stolle, D., Soroka, S., Johnston, R. (2008). When Does Diversity Erode Trust? Neighborhood Diversity, Interpersonal Trust and the Mediating Effect of Social Interactions. *Political Studies Vol 56*, pp 57-75
- Van Leeuwen, M.G.A., Elbersen, B.S., Hansman, H.J.M., Jonkhof, J.F. (2000). Marktpraag, transformatieprocessen, beeld en verbeelding van het wonen in de landstand. Groen wonen: deel 1. Alterra
- Tolsma, J., van der Meer, T., Gesthuizen, M. (2009). The impact of neighbourhood and municipality characteristics on social cohesion in the Netherlands. *Acta Politica 44(3)*, pp 286-313
- Van Kempen, R. (2008). Social Cohesion, Social Mix, and Urban Policies in the Netherlands. *Housing studies spring conference York, april 2008*
- Vargas, N., Schafer, M.H., (2012). Diversity in action: Interpersonal networks and the distribution of advice. *Social Science Research 42 2013*, pp. 46-58
- Weller, S., Bruegel, I. (2007). Children's 'Place' in the Development of Neighbourhood Social Capital. *Urban Studies 46(3)*, pp 629-643
- Westmaas, J. (2000). Bouwen voor ouderen. Sociale identiteit van ouderen als criterium voor het kiezen van een woonomgeving. *Technische Universiteit Eindhoven*

10. Bijlagen

10.1 Topiclijst

Sociaal demografische gegevens

- Leeftijd
- Sekse
- Opleidingsniveau
- Beroep (niet bij 15-jarigen)a
- Afkomst

Etnisch diverse wijken

- Algemene houding
- Hoe woont men nu
- Tevredenheid over situatie nu
- Ideaaltype woonwijk- welke mensen?
- Voordelen etnisch diverse wijk
- Nadelen etnisch diverse wijk
- Gelden voor/nadelen ook in toekomst

Etnisch divers werken

- Hoe is werksituatie nu
- Tevredenheid over situatie nu
- Voordelen werken in etnisch diverse teams
- Nadelen werken in etnisch diverse teams
- Gelden voor/nadelen ook in toekomst
- Kennismigrant vs arbeidsmigrant

Diversiteit in opleidingsniveau

- Voordelen lager/hoger opleidingsniveau in woonwijk
- Nadelen lager/hoger opleidingsniveau in woonwijk
- Wenselijkheid lager/hoger opleidingsniveau in de wijk- welke redenen
- Lager/hoger opleidingsniveau icm met etniciteit - en in de toekomst
- Wenselijkheid verschillende opleidingsniveaus op werk- waar hangt dit vanaf
- Geldt wenselijkheid voor bedrijf of voor eigen werkteam
- Voordelen lager/hoger opleidingsniveau op werk
- Nadelen lager/hoger opleidingsniveau op werk

Diversiteit in leeftijd

- Voordelen ouderen/jongeren in woonwijk
- Nadelen ouderen/jongeren in woonwijk
- Wenselijkheid voor ouderen of jongeren- waarom
- Icm met etniciteit- in de toekomst
- Wenselijkheid verschillende leeftijden op werkvloer- waar hangt dit vanaf
- Geldt wenselijkheid voor hele bedrijf of voor eigen werkteam?
- Voordelen verschillende leeftijden op werkvloer
- Nadelen verschillende leeftijden op werkvloer

Algemeen afsluiten

- Vragen/toevoegingen
- Op- en aanmerkingen
- Bedanken